Dziennik ustaw i rozporządzeń krajowych

dla

Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Rok 1886. Wydano i rozesłano dnia 15. Maja 1886. **Część XVII.**

Nr. 53.

Obwieszczenie

c. k. Namiestnictwa z dnia 19. Lutego 1886, l. 82113 ex 1885.

Z powodu wydanej okólnikiem c. k. Ministerstwa wojny z dnia 22. Października 1885 r. Nr. Pr. 4842 przerobionej instrukcyi do wykonania ustaw wojskowych z dnia 5. Grudnia 1868 (Dz. u. p. Nr. 151) i z 2. Października 1882 (Dz. u. p. Nr. 153) c. k. Namiestnictwo nawiązując do swego obwieszczenia z dnia 5. Października 1869, l. 34428, (Dz. ust. i rozp. kr. Nr. 35), którem odnośne przepisy wykonawcze, o ile ich dokładna wiadomość potrzebną jest naczelnikom gmin, prowadzącym metryki i popisowym lub tychże przynależnym w wyciągu zostały ogłoszone, podaje niniejszem następujące odmienne i uzupełniające postanowienia do powszechnej wiadomości.

§. 3.

Obowiązek stawania do poboru.

5. Obowiązany do służby wojskowej, wcielony do stałej armii, marynarki wojennej lub obrony krajowej, w razie wyłączenia z wojska, musi znów stawać na plac poboru, jeżeli przy poborze następującym po wyłączeniu należy jeszcze do klasy wieku, obowiązanej do stawiennictwa; wyjąwszy wypadek, że wyłączenie nastąpiło ze względów familijnych po rozpoczęciu regularnego poboru w tym roku, w którym popisowy był w 3-ciej klasie popisowej, gdyż w tym razie wraz z wyłączeniem następuje przekazanie wyłączonego do ewidencyi rezerwy zastępczej lub obrony krajowej.

§. 10.

1. Przygotowania do regularnego poboru rozciągają się także wyjątkowo na pociągnięcie 4. klasy wieku do poboru (§. 32. ust. z r. 1882 i art. XI. rozp. wyk.)

§. 11.

4. Wyciągi prowadzących metryki względem popisowych 1. klasy wieku mają być oddane naczelnikom gmin do końca Października.

Wojskowi duszpasterze przedkładają wyciągi co do wstępujących w wiek popisowy wojskowym komendom terytoryalnym, które udzielają takowe za pośrednictwem okręgowych komend uzupełniających politycznym władzom powiatowym, celem doręczenia naczelnikom gmin.

§ 13.

Wzór II. Zgłaszającym się ma naczelnik gminy wydawać urzędowe poświadczenia według dołączonego wzoru II.

§. 14.

1. Każdy popisowy winien się zgłosić u naczelnika gminy miejsca przynależności lub pobytu.

5. W takiż sam sposób mają komendy wojskowych zakładów naukowych zgłaszać wychowańców, którzy wstępują w wiek popisowy.

4. Natomiast mają być popisowi, znajdujący się w areszcie karnym, śledczym lub poprawczym, wykazywani przez przełożonych dotyczących zakładów więziennych politycznym władzom powiatowym miejsca pobytu.

§§. 15 i 16.

Naczelnicy gmin mają sporządzać spisy oddzielnie:

A) względem popisowych, do gminy przynależnych, według dotychczasowego wzoru.

Wzór IV. *B*) względem popisowych, do gminy nieprzynależnych czyli obcych, według dołączonego wzoru IV. i

Wzór V. *C*) względem zupełnie nieznanych według dołączonego wzoru V.

ad *A*) W wykazie *A*) należy umieścić nietylko tych popisowych, którzy

a) w gminie się urodzili, do niej przynależą i w niej stale mieszkają, lecz

b) także tych, którzy w gminie się urodzili i przynależności do niej nie utracili, jakkolwiek są nieobecni, a to nawet wtedy, gdy ich miejsce pobytu nie jest wiadome, jakoteż

c) tych, którzy wprawdzie w gminie się nie urodzili, jednak pozostali do niej przynależni, niemniej też tych, którzy w gminie prawo przynależności uzyskali.

W rubryce „uwaga“ tego wykazu ma się uwidocznić, czy który z popisowych nie ulega jednej z następujących ułomności: brak nogi lub ręki, brak oka lub zupełna ślepota na obydwa oczy, głuchoniemota kretynizm, sądownie uznany obłęd, szaleństwo lub głupota.

ad *B*) Do wykazu *B*) mają być wciągnięci:

a) popisowi, w gminie przebywający, którzy są do innej gminy przynależni, lub których przynależność jest wątpliwą;
b) popisowi w gminie urodzeni, lecz w niej nie przebywający, jeżeli ich przynależność do innej gminy jest wiadomą.

d *C)* Jako „zupełnie nieznany" ma być ten uważany i wciągnięty do wykazu „zupełnie nieznanych", który wprawdzie według wyciągu z rejestrów chrztu i narodzeń w gminie się urodził, którego jednak
a) śmierci lub pobytu nawet za pomocą najściślejszych dochodzeń zbadać nie było można i
b) nie jest wiadomo, do której gminy rodzice (przy nieślubnych matka) przynależą, ani też, gdzie przebywają lub gdzie się urodzili.

Gdy miejsce pobytu lub urodzenienia rodziców, albo tylko ojca lub matki (przy nieślubnych matki) jest wiadome, to już na podstawie tej okoliczności należy takiego popisowego umieścić w spisie przynależnych lub obcych popisowych, a to podług tego, czy odnośne miejsce jest gminą własną lub obcą.

Naczelnicy gmin są obowiązani przeprowadzać odnośne dochodzenia i poszukiwania i stwierdzać w sposób niewątpliwy, że rodzice (matka) „zupełnie nieznanych" przebywali w gminie tylko w przechodzie, i że ich miejsce pobytu lub urodzenia całkiem jest niewiadome.

§. 17.

2. Jeżeli reklamacya, wniesiona dopiero przy poborze, zostanie przez komisyę poborową dla niedostateczności przedłożonych dowodów odrzuconą, natedy w razie asenterowania dotyczącego popisowego, gdyby i w drodze rekursu nie przyznano mu czasowego uwolnienia, może mieć miejsce tylko pertraktacya o wyłączenie z wojska wedle §. 40. c. ustawy z dnia 2. Października 1882.

§. 18.

Punkt 2 tego §. odnosi się także do popisowych, osiadłych stale za granicą.

Przeciw odmownym rezolucyom politycznych władz powiatowych, przysłuża dotyczącym popisowym prawo odwołania się do politycznej władzy krajowej w przeciągu 14 dni od dnia doręczenia.

Popisowym, przebywającym w Bośnii i Hercegowinie, którzy tam w publicznej służbie zostają, stale się osiedlili, albo których stosunki zarobkowe i inne niedozwalają podjęcia podróży celem spełnienia obowiązku stawiennictwa, choćby w okręgu poborowym, bliżej ich pobytu położonym, w szczególności opędzenia kosztów podróży z własnych środków, może przynależna władza powiatowa udzielić pozwolenia do stawienia się przed jedną z ustanowionych w tych krajach komisyi poborowych.

Władza polityczna miejsca pobytu popisowego potwierdza odnośne podania i przesyła je przynależnej politycznej władzy powiatowej.

§. 19.

2. Razem ze spisanie przynależnych i obcych popisowych, przedkładają naczelnicy gmin politycznej władzy powiatowej wykazy względem „zupełnie nieznanych“ z dołączeniem aktów dochodzenia.

§. 20.

Punkt 4. tego §. odpada.

Władza powiatowa zwolni „oczywiście niezdatnych popisowych“ od osobistego stawania przed komisyę poborową, jeżeli sprawdzi niewątpliwie istnienie wskazanych ułomności, co w rubryce 17. spisu zaznaczyć należy.

§. 21.

2. Drugi ustęp punktu 2. tego §. nie odnosi się do wypadków oznaczonych w §. 54. 4. *a. b.* i *c.*

3. Spisy mają być wyłożone do ogólnego przeglądu w urzędzie gminnym przez ośm dni, które gminie powszechnem obwieszczeniem oznajmić należy.

§. 22.

Postępowanie z zarzutami przeciwko spisom, reklamacyom i prośbom o inne ułatwienia w spełnieniu obowiązku wojskowego.

1. Doniesienia złożone ustnie, lub pisemne w ciągu oznaczonego przez władzę powiatową terminu o opuszczeniach lub mylnych wciągnięciach, jako też zarzuty podniesione przeciw reklamacyom lub innym żądaniom o prawnie dopuszczalne ułatwienia zbada władza powiatowa, a to wrazie potrzeby z przybraniem dotyczących naczelników gmin.

2. Jeżeli takie doniesienia okażą się uzasadnione, nastąpi sprostowanie wykazów, w razach przeciwnego wyniku należy uwiadomić o tem stronę, której zresztą przysłuża prawo odwołania się do władzy krajowej, a w najwyższej instancyi do Ministerstwa obrony krajowej.

O ile zaś chodzi o zarzuty przeciw reklamacyom lub innym żądaniom, o prawnie dopuszczalne ułatwienia, należy takowe zbadać dokładnie a wynik przedłożyć powołanej do orzeczenia komisyi poborowej.

§. 23.

7. Z popisowymi przypuszczonymi do dodatkowego losowania, jeżeli poczytano ich za prawnie nieobecnych, należy postąpić według wyniku obliczenia kontyngensu z tego roku, w którym mieli się stawić do poboru w I. klasie wieku.

Tacy popisowi mają być wpisani dodatkowo tak do wykazu gminnego jak do listy poborowej z tego roku, w którym się w I. klasie wieku znajdowali, a to z powołaniem się na listę poborową z tego roku, w którym się stawili.

Dla bliższego oznaczenia porządku losu należy jednakim numerom losu dodać literę *a*, *b*, i t. d.

§. 24.

2. Przy jednakich nazwiskach familijnych należy dla bliższego rozróżnienia popisowych dodać oraz możliwe przezwisko popisowego lub imię jego ojca.

§. 26.

6. Lista losowania ma być podpisaną przez obecnych naczelników gmin i kierownika losowania.

§. 27.

2. O dodatkowem losowaniu należy spisać protokół, który ma być podpisany przez kierownika dodatkowego losowania i dwóch zastępców gminy.

§. 39. (dawniej §. 37.)

3. O niezdolności do zarobkowania mężkich członków rodziny reklamowanego może — niezawiśle od tego, gdzie reklamowany ma stawać na plac poboru — orzekać ta komisya poborowa, która jest najbliższą pobytowi badać się mających osób.

4. To postanowienie niedotyczy późniejszych poborów i niema także wtedy zastosowania, jeżeli stawienie z urzędu orzeczeniem wyższej władzy uchylonem zostało.

§. 40. (dawniej §. 38.)

1. W sprawach czasowego uwolnienia nieuzasadnia też niezdolności zarobkowania odpowiednia klasyfikacya ze względu na wymiar taksy wojskowej.

6. Jeżeli pobiera reklamujący zaopatrzenie (wymowę, rentę i t. p.) to okoliczność ta wyklucza uwolnienie reklamowanego dopiero wtedy, jeżeli odnośne pobory umożliwiają według stosunków miejscowych utrzymanie familii bez pomocy reklamowanego.

11. Czasowe uwolnienie popisowego na korzyść rodzeństwa, z którem tenże ma tylko ojca wspólnego, dopuszczalnem jest, po śmierci tego ojca — przypuściwszy, że wszelkie inne zachodzą warunki, — także wtedy, jeśli matka rodzeństwa (macocha popisowego) żyje.

12. Na nieślubnych synów, należy tylko tam zważać, gdzie chodzi o uwolnienie ślubnego lub nieślubnego brata na korzyść wspólnej matki.

15. Czasowe uwolnienie na korzyść matki, która powtórnie poszła za mąż, lub w oznaczonym w punkcie 13. wypadku reklamacyjnym zawarła w międzyczasie związek małżeński, jest nawet przy wypełnieniu wszystkich innych warunków dopiero wtedy dopuszczalnem, jeżeli małżonek obowiązany do utrzymania matki nie tylko sam jest niezdatnym do zarobkowania,

ale także z poprzedniego małżeństwa nie ma syna, na którego pod względem jego utrzymania zważać należy.

Przy sądowych rozwodach lub rozłączeniach małżeństwa, jak długo rozwiedziony (rozłączony) mąż żyje, nie przysłuża matce prawo do czasowego uwolnienia syna, z tego małżeństwa pochodzącego.

§. 41. (dawniej §. 39.)

1. Tam, gdzie w metrykach zapisują się daty czasu wedle kalendarza Juliańskiego, należy w wyciągach dodawać w klamrze czas, jaki przypada według kalendarza Gregoryańskiego.

4. Naczelnik gminy ma zapytywać reklamanta względem jego posiadania, a na wypadek, gdyby posiadłość rodziny albo którego z członków rodziny była w innej gminie położoną, zażądać od niego poświadczenia dotyczącej gminy.

7. Wyciągi i poświadczenia z metryk mogą służyć do użytku przy późniejszych reklamacyach, jeżeli wydający takowe na tych dokumentach;

a) gdy stosunki pozostały niezmienne, to zaznaczy, lub

b) gdy w stosunkach zaszły zmiany, takowe dokładnie przytoczy i w obu wypadkach dotyczącą klauzulę w swój podpis zaopatrzy.

§. 42. (dawniej §. 40.)

Ułatwienia w spełnianiu obowiązku służby wojskowej, kompetencya do orzeczenia.

1. Te ułatwienia obejmują:

A. według §. 25. ustawy z 2. Października 1882:

a) urlopowanie kandydatów stanu duchownego każdego prawnie uznanego kościoła i stowarzyszenia religijnego i

b) urlopowanie uczniów wyższego gimnazyum z ostatnich dwóch klas, o ile zamierzają oddać się studyom teologicznym i stanowi duchownemu.

B. Według §. 27. ustawy z dnia 2. Października 1882:

a) urlopowanie kandydatów na nauczycieli szkół ludowych, szkół miejskich i seminaryów nauczycielskich, tudzież nauczycieli w tych szkołach i zakładach;

b) urlopowanie wychowańców stanu nauczycielskiego, uczęszczających do jednego z ostatnich dwóch kursów seminaryum nauczycielskiego dla szkół ludowych;

c) przekazanie do rezerwy zastępczej właścicieli (posiadaczy) oddziedziczonych gospodarstw wiejskich, jeżeli porządkiem losu przypadają na kontyngens rekrutów.

O ile jednak porządkiem losu przypadają do obrony krajowej, mają być kształceni wojskowo przez ośm tygodni w czasie, gdy to najmniej

przeszkadza gospodarstwu, a następnie urlopowani i w czasie pokoju nie będą już powoływani do czynnej służby, ani do ćwiczeń wojskowych.

C. według §. 29. ustawy wojskowej:

Urlopowanie wcielonych do marynarki wojennej żeglarzy, którzy uczęszczają do krajowej szkoły nautycznej lub budowania okrętów.

D. Według końcowego ustępu §. 25 ustawy z 2. Października 1882: zwolnienie wyświęconych księży, względnie duszpasterzy od służby pod bronią aż do ich nominacyi na kapłanów wojskowych (obrony kraj.)

2. Te ułatwienia, jeżeli uprawnienie zgłoszono przy regularnym poborze, udziela przynależna komisya poborowa na prośbę popisowych (§. 17.) przy wypełnieniu prawnych i następnie wyrażonych warunków, a to co do popisowych w punkcie 1. *A*) *a*) i *D*) oznaczonych, nawet w czasie wojny.

3. O korzystaniu z takich uprawnień przy dodatkowej odstawce, stanowią postanowienia §. 79.

4. Z urzędu stawiony traci uprawnienie — przy tym poborze — co do ułatwień oznaczonych w punkcie 1. *A*, B i *C*.

§. 43. (dawniej §. 41.)

1. W wypadkach *b*) odpada wykazywanie studyów teologicznych podczas trwania nowicyatu.

Natomiast muszą być w obu wypadkach pod *a*) i *b*) wykazane nauki przygotowawcze, jakich się wymaga przy wstąpieniu do studyów teologicznych, a to wedle norm, dla dotyczącego kościoła obowiązujących.

§. 43. (dawniej §. 42.)

W ustępie *b*) odpada postanowienie, że studya teologiczne ukończono „najpóźniej przed trzema laty“.

§. 43.

Jako publiczne szkoły rabinów mają być uważane: krajowa szkoła rabinów w Buda Peszcie i publiczna szkoła rabinów w Preszburgu. Atoli dopiero frekwentacya trzeciego, lub wyższego kursu w tych szkołach uzasadnia uprawnienie do urlopowania jako kandydata rabinatu.

Dla zapobieżenia nadużyciu, ażeby wstąpienie do studyów teologicznych (rabinackich) nie mogło nastąpić w zamiarze uchylenia się od obowiązku wojskowego, postanawia się, co następuje: 4. Dodatek do poprzednik trzech §-fów.

W razie, gdy wstąpienie do tych studyów miało miejsce na zasadzie ukończenia niższego gimnazyum lub jeszcze mniejszej nauki przygotowawczej, winien popisowy nie będący słuchaczem przynajmniej trzeciego kursu tych studyów, albo:

a) wykazać bezpośrednie przejście z nauk przygotowawczych do do tych studyów, albo

b) usprawiedliwić opóźnienie względnie przerwę w naukach w ogóle. Kto przed wstąpieniem do tych studyów ukończył przynajmniej sześć klas gimnazyalnych, jest uwolniony od przedłożenia tego osobnego dowodu. W wypadkach, w których uprawnienie kandydatów stanu duchownego do urlopowania zasadza się na studyach teologicznych (rabinackich) w zagranicznych zakładach naukowych, należy zasięgnąć decyzyi instancyi ministeryalnej. Świadectwa tych zakładów naukowych mają być potwierdzone, przez dotyczące c. i k. władze reprezentacyjne.

§. 44.

Warunki uprawniające do urlopowania uczniów z ostatnich dwóch klas wyższego gimnazyum, którzy się chcą oddać studyom teologicznym i stanowi duchownemu.

1. To ułatwienie pozostaje w mocy względem wszystkich prawnie uznanych wyznań przez czas istniejącego braku księży a to tak długo, dopokąd nie będzie odwołane.

2. Uprawnienie uzasadnia się świadectwem frekwentacyjnem z dotyczącej klasy i dowodem otrzymanego przyrzeczenia względem przyjęcia do studyów teologicznych lub nowicyatu.

W braku ostatniego ma uczeń w obec komisyi poborowej oświadczyć, że chce się oddać studyom teologicznym i stanowi duchownemu.

3. Okoliczność, czy zachodzi opóźnienie w naukach, należy badać tylko względem uczniów z przedostatniej klasy wyższego gymnazyum, którzy mają udowodnić regularny postęp w naukach od czasu wstąpienia do wyższego gimnazyum, lub gdyby zachodziły opóźnienia w naukach, wykazać że w tem winy sami nie ponoszą.

§. 45. (dawniej §. 44.)

Warunki uprawniające do urlopowania kandydatów stanu nauczycielskiego dla szkół ludowych, szkół miejskich i seminaryów nauczycielskich, dalej nauczycieli w tych zakładach.

1. Ci kandydaci stanu nauczycielskiego dla szkół ludowych, szkół wydziałowych i seminaryów nauczycielskich, dalej nauczyciele w tych zakładach, mają swe uprawnienie udowodnić w sposób następujący.

A. Kandydaci stanu nauczycielskiego dla szkół ludowych, szkół wydziałowych i seminaryów nauczycielskich.

a) świadectwem z ukończonego z dostatecznym postępem ostatniego kursu seminaryum naucz. dla nauczycieli szkół elementarnych względnie wydziałowych, albo też świadectwem dojrzałości, otrzymanem po ukończeniu studjów nauczycielskich dla szkół ludowych,

b) potwierdzeniem władzy szkolnej, że udzielają nauki ludowe w publicznych szkołach ludowych lub wydziałowych.

B. Nauczyciele szkół ludowych i szkół wydziałowych:

a) świadectwem szkolnem pod *A.* oznaczonem i

b) urzędownie wystawionym dekretem władzy szkolnej o prowizorycznem lub stałem nadaniu im stale systemizowanej posady nauczycielskiej.

C. Nauczyciele seminaryów nauczycielskich i szkół wydziałowych dekretem nominacyjnym.

2. To uprawnienie, należy jednak dopiero wtedy przyznać, jeżeli dotyczący posiada prawo obywatelstwa państwowego w królestwach i krajach w Radzie państwa reprezentowanych.

3. Tym, którzy wedle punktu 2. nie posiadają uprawnienia do urlopowania, jak również tym popisowym, którzy jako nauczyciele w Bośnii i Hercegowinie i w austr-węg. koloniach na Wschodzie są czynni, może być ułatwienie w wypełnieniu służby wojskowej przez władzę ministeryalną wówczas przyznane, jeźli w dotyczącym wypadku względy państwowe przemawiają za uwzględnieniem.

§. 46.

Warunki uprawniające do urlopowania wychowańców stanu nauczycielskiego.

1. To ułatwienie pozostaje w mocy przez czas braku nauczycieli, a to tak długo, dopokąd nie będzie odwołane.

2. Ci wychowańcy, którzy należą do jednego z ostatnich dwóch kursów Seminaryum naucz. dla szkół ludowych, niemniej też ci, którzy kontynuują studya w seminaryach nauczycielskich dla szkół wydziałowych, mają dla udowodnienia swego uprawnienia wykazać się odnośnem świadectwem frekwentacyjném a pierw wymienieni wychowańcy nadto udowodnić, że opóźnienie w studyach do stanu nauczycielskiego z ich winy nie pochodzi.

To ostatnie udowodnienie opiewać ma za cały czas od wstąpienia do tych studyów.

§. 47.

Według §. 31 ustawy z 2. Października 1882 odbywa się pobór regularny corocznie w czasie od 1. Marca do końca Kwietnia.

§. 48.

Warunki uprawniające do urlopowania żeglarzy w szkołach nautycznych lub budowania okrętów.

Powołani do poboru żeglarze uczęszczający do krajowej szkoły nautycznej lub budowania okrętów mają swe uprawnienie uzasadnić świadectwami szkolnemi z dobrym postępem.

§. 49.

Udowodnienie przy poborze uprawnienia do korzyści jednorocznej służby ochotniczej.

1. Aspirant, którego z powodu niezdatności fizycznej nie przyjęto do jednorocznej służby ochotniczej, winien dla zapewnienia sobie przy poborze odnośnych korzyści, jeszcze przed rozpoczęciem poboru w przynależnym okręgu, do którego stawić się jest obowiązany, nadesłać do przynależnej politycznej władzy powiatowej prośbę o przyjęcie, z wyjątkiem certyfikatu wstępnego, wszystkiemi dokumentami opatrzoną, do której dołączy także odmowne z powodu niezdatności fizycznej rezolucye dotyczącego oddziału wojskowego i komisyi dla superarbitrium.

2. Poprzednie postanowienia mają zastosowanie także do aspirantów warunkowej, jednorocznej służby ochotniczej, którzy zatem przy poborze uprawnienie udowodnić, względnie i te świadectwa naukowe przedłożyć mają, które udowadniają dalsze istnienie uprawnienia do warunkowej jednorocznej służby ochotniczej, lub do ostatecznego przyznania uprawnienia do jednorocznej służby ochotniczej.

§. 50.

Skład komisyi poborowej.

1. W każdym powiecie poborowym mogą władze uzupełniające 2 instancyi ustanowić w miarę ilości popisowych więcej stacyj poborowych, które jednak nie mogą przenosić liczby okręgów sądowych powiatu poborowego.

2. Do składu komisyi poborowej należą także dwaj członkowie reprezentacyi powiatowej, a w miastach, które stanowią osobne okręgi poborowe, dwaj członkowie Rady gminnej. Ci członkowie fungują jako eksperci przy rozstrzyganiu spraw reklamacyjnych lub próśb o inne ułatwienia, tudzież przy klasyfikacyi zdatności popisowych do zarobkowania ze względu na wymiar taksy wojskowej, a zresztą jako świadkowie postępowania poborowego.

Naczelnicy gmin powołani są do współdziałania przy uporządkowaniu i przedstawieniu popisowych i tychże krewnych komisyi poborowej.

§. 56.

Postępowanie w wypadkach reklamacyjnych.

1. Ocenienie reklamacyj, tyczących się popisowych I. lub II. klasy wieku, jako też rozstrzygnięcie roszczeń na czasowe uwolnienie, poprzedza lekarskie badanie popisowych.

Gdzie wniesiono większą liczbę reklamacyj, tam stosownie do uznania władzy powiatowej można takowe w pojedynczych okręgach poborowych badać bądź w dotyczących dniach poboru przed rozpoczęciem właściwej akcyi poborowej, bądź w pierwszych dla poboru przeznaczonych dniach.

Gdy czasowe uwolnienie przyznane zostanie, wolny jest dotyczący popisowy od osobistego stawania przed komisyą poborową, gdy zaś odmówiono reklamacyi, należy dotyczącego popisowego przedstawić komisyi poborowej wedle porządku losu.

Jeżeli reklamacya tyczy się popisowego IIIciej lub wyższej klasy wieku, ma się pierw przystąpić do lekarskiego badania dotyczącego popisowego, i dopiero wtedy, gdyby tenże okazał się zdatnym do służby wojskowej, albo miał być oddanym do szpitala, lub przeznaczonym do komisyi rozpoznawczej, należy reklamacyę poddać sprawdzeniu i orzeczeniu (wyjątek w §. 79, 1.) W wypadkach zaś, gdyby popisowy był czasowo lub na zawsze nie zdatny, zatem miał być zwrócony lub wykreślony, należy powziąć uchwałę o jego zdatności do służby wojskowej, a reklamacyę zwrócić jako bezprzedmiotową.

Jeżeli reklamowany IIIciej lub wyższej klasy wieku nie stanął do regularnego poboru, należy wstrzymać się z rozstrzygnięciem reklamacyi, aż do czasu, gdy się pojawi do dodatkowej odstawki, o ile takie orzeczenie niema poprzedzać poboru w drodze delegacyi lub rekwizycyi (§. 79, 1.)

6. Przeciw przyznaniu czasowego uwolnienia ze strony c. k. Starosty lub tegoż zastępcy, może podnosić zarzuty tak komendant powiatu uzupełniającego, jak reprezentant obrony krajowej. Takie same prawo przysługa także członkom komisyi z ramienia reprezentacyi powiatowej, względnie gminnej. C. k. Starosta ma w wypadku gdy ci członkowie komisyi, lub którykolwiek z nich podniosą zarzuty przeciw przyznaniu uwolnienia, uwidocznić wniesienie zarzutu oraz z powodami w liście stawienniczej i wyciąg tejże dołączyć do aktu reklamacyjnego.

W razie wniesienia zarzutu przeciw przyznaniu uwolnienia, ma być akt reklamacyjny przedłożony do rozstrzygnięcia delegowanej przez Ministerstwo obrony krajowej politycznej władzy krajowej.

Tymczasem orzeczenie Starosty zostaje w mocy.

7. Orzeczenie zakomunikuje się reklamującemu przez władzę powiatową, a to, jeśli wniesiono zarzuty ustnie, jeśli zaś zarzutów nie wniesiono, pisemnie i wówczas przy zwrocie dowodów.

8. Odrzuconemi być mają reklamacye, które nie są prawnie uzasadnione, albo które ze względu na istniejące stosunki lub dla niedostateczności dowodów nie dają zupełnego przekonania o uprawnieniu do takiego żądania. Nie należy mieć żadnego względu na przyrzeczenie dostarczenia dowodu po poborze.

Jeżeliby poddać się mający orzeczeniu mezki członek familii, o ktorym się utrzymuje, że jest do zarobku niezdolnym,

a) był ciężką chorobą przeszkodzonym stawić się przed komisyę poborową, albo jeżeliby

b) znajdującemu się w areszcie śledczym lub karnym członkowi familii nie podobna było jawić się przed komisyę poborową i jeżeli w tych wypadkach zachodzą wszystkie inne warunki ku przyznaniu czasowego uwolnienia, należy wprawdzie popisowego postawić na plac poboru, jednak na wypadek jego wcielenia rozstrzygnięcie reklamacyi zastrzedz późniejszemu czasowi.

Jeżeli orzeczenie reklamacyi nie może nastąpić do pierwszego Października, postanawia się pod względem postępowania z takimi popisowymi aż do czasu rozstrzygnięcia reklamacyi, iż w razie, gdyby urzędowe dochodzenia wykazały niezdatność do przewozu, względnie u uwięzionych dozwalały przypuszczać niezdatność do zarobkowania, w wypadku

a) popisowy z zastrzeżeniem niezwłocznego rozstrzygnięcia reklamacyi nie ma być do czynnej służby pociąganym, a to na podstawie orzeczenia przez komendanta okręgu uzupełnienia (batalionu obrony krajowej) w porozumieniu z władzą powiatową wydać się mającego, zaś w wypadku

b) zasięgać należy decyzyi instancyi Ministeryalnej.

9. Dzień regularnego poboru, do którego powołano reklamowanego, jest dniem normalnym, według którego sądzić należy o uprawnieniu do żądania czasowego uwolnienia i o wieku tegoż mężkich przynależnych.

§. 57.

Postępowanie z rekursami w wypadkach reklamacyjnych.

1. Rekursa stron, do których wnoszenia przyznaje się 14 dniowy termin od dnia doręczenia pisemnej rezolucyi, nie licząc tego dnia, rozstrzyga polityczna władza krajowa.

2. Przeciwko zatwierdzonej przez tęż władzę uchwale komisyi poborowej nie ma dalszego odwołania.

3. W tych wypadkach reklamacyjnych, w których uwzględniono rekurs strony odwołującej się przeciw odmówieniu przez komisyę poborową czasowego uwolnienia w międzyczasie asenterowanego, należy z takim popisowym postąpić jako z czasowo uwolnionym.

§. 58.

Postępowanie przy rozstrzyganiu prośb o inne ułatwienia w spełnieniu obowiązku służby wojskowej i roszczeń do jednorocznej służby ochotniczej.

1. Prośby o takie uwzględnienia mają być w zasadzie dopiero w tedy poddane ocenieniu i orzeczeniu, gdy dotyczący popisowy uznany został za

zdatnego do wcielenia, a to bez różnicy, czy przypada na kontyngens stałej armii, (marynarki wojennej), rezerwy zastępczej lub obrony krajowej.

2. Co do medyków, którzy nie uzyskali jeszcze pozwolenia do przyjęcia (§. 124:3) należy rozstrzygnąć tylko względem pretensyi odbycia jednorocznej służby prezencyjnej w stanie zbrojnym, prawo zaś do odbycia służby jako medyk mają udowodnić według §. 128:3)

3. Powyższe podania rozstrzyga komendant okręgu uzupełnienia względnie batalionu obrony krajowej.

Popisowemu, którego żądania nie uwzględniono, służy wolność wniesienia rekursu.

§. 59.

Postępowanie z rekursami przeciwko odrzuceniu próśb o inne ułatwienia w spełnieniu obowiązku służby wojskowej i roszczeń do jednorocznej służby ochotniczej.

1. Dla tych rekursów przyznaje się termin ustanowiony w §. 57. 1. Takowe wnosić należy w wypadkach następnego punktu 2:*a*) u władzy powiatowej, zaś w wypadkach punktu 2:*b*) u komendy okręgu uzupełniającego względnie batalionu obrony kraj.

2. Rekursa rozstrzyga:

a) względem ułatwień wedle §. 42:1. przynależna wojskowa komenda terrytoryalna (obrony krajowej) w porozumieniu z polityczną władzą krajową, a w najwyższej instancyi państwowe Ministerstwo wojny w porozumieniu z Ministerstwem obrony krajowej, zaś co do należących do milicyi krajowej, ostatnie samodzielnie.

Przeciw zatwierdzonym w drugiej instancyi orzeczeniom pierwszej instancyi dalsze odwołanie nie ma miejsca.

b) Względem roszczeń do korzyści jednorocznych ochotników, wojskowa komenda terrytoryalna tego obwodu, wśród którego posiada rekurent prawo przynależności, a w ostatniej instancyi państwowe Ministerstwo wojny w porozumieniu z Ministerstwem obrony krajowej, zaś co do aspirantów przypadających porządkiem losu do obrony krajowej, komenda obrony krajowej, a w dalszej instancyi Ministerstwo obrony krajowej.

3) Zarzuty Starosty przeciw orzeczeniom komendanta okręgu uzupełnienia (obrony krajowej) dopuszczalne są tylko przy ułatwieniach wedle §. 42:1. i mają być przedkładane oznaczonej w punkcie 2. politycznej władzy krajowej.

§. 61.

Lekarskie badanie popisowych.

1. Popisowym należy polecić, aby schludnie się przedstawili.
4. Kandydatów i wychowańców stanu duchownego i księży (duszpasterzy i tychże pomocników §. 42:1. *A.* a i *D*), którzy oświadczą, że nie mają wad fizycznych, nie należy pociągać pod lekarskie badanie.

§. 62.

Oddawanie popisowych do szpitalów dla obserwacyi lub leczenia.

4. Koszta poprzedniego oddania popisowych do cywilnego lub wojskowego szpitala będą uiszczane według tych przepisów, jakie istnieją względem ponoszenia i ściągania kosztów pielęgnowania w publicznych szpitalach.

§. 64.

Klasyfikacya popisowych i uchwały komisyi poborowej.

5. O przeznaczeniu popisowego do komisyi rozpoznawczej, ma Starosta natychmiast tegoż ustnie a w swoim czasie także pisemnie uwiadomić.
6. Przeciwko uchwałom komisyi poborowej co do zdatności służbowej nie przysłuża stronom prawo odwołania się.

§. 66

Przydzielenie popisowych przypadających na kontyngens rekrutów do pojedyńczych oddziałów wojska.

4. Zyczeniom popisowych, przypadających na kontyngens rekrutów, co do ich przydzielenia należy ile możności zadość uczynić, jeżeli się to da pogodzić z celami rozkładu kontyngensu i interesem służby w ogóle i jeżeli te życzenia nie opierają się na niewłaściwych powodach.

§. 68.

Przydzielanie do pojedyńczych oddziałów tych popisowych, którym przyznano ułatwienia w spełnianiu służby wojskowej lub uprawnienie jednorocznych ochotników, dalej Menonitów, Karaimów i Lipowanów, jakoteż laików zakonu miłosiernych braci.

1. Z przypadających na kontyngens rekrutów, lub rezerwy zastępczej popisowych, którym przyznano ułatwienie w spełnieniu służby wojskowej lub uprawnienie jednorocznych ochotników, należy przydzielić:
   a) oznaczonych w §. 42:1 *A.* i *D.* do piechoty.
   b) oznaczonych w §. 42:1 *B.* do piechoty albo do strzelców i
   c) jednorocznych ochotników do broni lub branży dla której w ogóle, jakoteż w tym charakterze są uzdolnieni, przyczem wśród rodzaju broni (względnie branży) uprawnieni są do wyboru oddziału (lub zakładu).

Jednoroczni ochotnicy, którzy są warunkowo zdatni i z powodu wad nie mogą być użyci do służby pod bronią, jeżeli są medykami, weterynarzami lub farmaceutami, pełnić mają służbę jednorocznych ochotników w tym charakterze, zresztą według §. 136 i należy ich w ostatnim wypadku przydzielić do piechoty.

Przydzielenie jednak jednorocznych ochotników do kawaleryi lub pociągów jest tylko wtedy dopuszczalne, jeżeli chcą służbę prezencyjną odbyć kosztem własnym, albo jeżeli udzielono im pozwolenia do tej służby na koszta państwowe (§. 114:4.)

Jednorocznych ochotników, którzy mając tylko uzdolnienie do jednego z tych rodzajów broni, życzą sobie odbyć służbę prezencyjną kosztem państwowym, do tego jednak pozwolenia nie uzyskali, należy przydzielić do pociągów.

3. Przypadający na kontyngens rekrutów popisowi, którzy należą do sekty religijnej Menonitów i Karaimów w Galicyi, tudzież Lipowanów w Bukowinie, z wyjątkiem tych, którzy do takiego stowarzyszenia religijnego przystąpili, lub którzy świeżo przywędrowali, mają jeśli sobie tego życzą, być przydzieleni do oddziału sanitarnego, również jak laicy zakonu miłosiernych braci, a to bez różnicy, czy na dotyczący okręg uzupełnienia rozłożono kontyngens dla tego oddziału lub nie, albo czy takowy został już bezwzględnie doń wcielonymi pokryty.

Gdyby takich popisowych przydzielono do obrony krajowej, nie należy ich kształcić w broni i mają być w czasie wojny użyci, analogicznie, zarówno jak tego rodzaju rezerwiści zastępczy

§. 70.

Następcy.

2. Oznaczenie następców ma miejsce dopiero po dodatkowem przeprowadzeniu repartycyi kontyngensów (minimalnej potrzeby uzupełnienia obrony krajowej) za porozumieniem się władz poborowych pierwszej instancyi a to wtedy, jeżeli oczekiwać należy nadstawek w oznaczonych kontyngensach.

4. Zrzeczenie się prawa następstwa w kontyngensie rekrutów, może mieć miejsce do końca Sierpnia roku poborowego.

Do tego zrzeczenia się potrzebnem jest jednak zatwierdzone przez Starostę przyzwolenie ojca lub opiekuna, które, jeżeli zrzeczenie nie ma się stać bezprzedmiotowem, przedłożonem być ma komendzie okręgu uzupełnienia, a to do końca Sierpnia roku poborowego.

Do § 76. (obecnie §. 75.)

10. Wykazy popisowych, który się nie stawili do regularnego poboru, mają naczelnicy gmin, po załatwieniu wszystkich zaznaczonych wypadków zwrócić władzy powiatowej.

§. 76.

Postępowanie z popisowymi, osiadłymi stale za granicą.

1. Popisowi osiadli stale za granicą, dalej uczący się za granicą teologowie, nareszcie w wypadkach na szczególne uwzględnienie zasługujących, także tacy, którzy dłuższy czas n. p. w celach naukowych za granicą przebywają, mogą być zwolnieni od osobistego stawienia się przed komisyę poborową, jeżeli wykażą się świadectwem, które musi być wystawione przez lekarza c. i k. poselstwa lub konsulatu, albo przez innego do tego przez poselstwo lub konsulat wyznaczonego lekarza i potwierdzone przez c. i k. poselstwo: „że mają wady ciała, które uzasadniają powzięcie uchwały na zwrócenie lub wykreślenie z listy poborowej, albo też jeżeli są reklamowani“.

Takie podania mają być wniesione najpóźniej do 1 Stycznia roku poborowego, a to przez zostających za granicą popisowych lub tychże przynależnych do ces. i król. władz poselskich lub konsularnych, zaś przez żyjących w kraju przynależnych do przynależnej władzy powiatowej.

Orzeczenie w takich wypadkach zastrzeżone jest Instancyi Ministeryalnej względnie Ministerstwu obrony krajowej.

2. Wyż wspomnione świadectwa służą oraz za podstawę do osądzenia zdatności zarobkowania ze względu na wymiar taksy wojskowej.

(§. 79. (przedtem §§. 81. i 82.)

Postępowanie przy dodatkowych odstawkach z reklamacyami i podaniami o inne ułatwienia w spełnieniu służby wojskowej, tudzież z rozszczeniami o przyznanie uprawnienia do jednorocznej służby ochotniczej.

Orzeczenie we wszystkich tych wypadkach przysłuża wedle postanowień §§. 56 i 58 przynależnej komisyi poborowej.

Przy dodatkowych odstawkach w drodze delegacyi lub rekwizycyi, ma to orzeczenie wydane być przed stawieniem popisowego i powinno być w liście poborowej zaznaczone.

Jeżeli popisowemu należącemu do III lub wyższej klasy wieku przyznano czasowe uwolnienie, ma go władza powiatowa przedstawić komisyi poborowej w tym celu, ażeby w razie jego niezdatności służbowej powziąć uchwałę w tym kierunku, zaś w razie zdatności zaznaczyć to w wyciągu z listy poborowej.

2. Uprawnienie jest tylko wtedy ważne, jeżeli dotyczący ma być porządkiem losu dodatkowo odstawionym i jeżeli

a) uprawnienie istniało już w czasie regularnego poboru w przynależnym powiecie, do którego popisowy był powołany, albo jeżeli

b) stosunki uzasadniające uprawnienie na czasowe uwolnienie lub na ułatwienie wedle §. 42:1 *B*, *C*, i *D*. nastały dopiero po regularnym poborze w przynależnym powiecie, albo jeżeli:

c) opierające się na §. 42: 1 *A. a*) i *B. a*) uprawnienie (§§. 43 i 45) powstało po regularnym poborze, do którego popisowy był powołanym, ale przed 1. Października tego samego roku.

Roszczone uprawnienie musi w czasie dodatkowej odstawki istnieć prawnie w myśl §. 143.

3. Jeżeli roszczenie do jednorocznej służby ochotniczej zgłoszone zostało dopiero przy dodatkowej odstawce, (§. 49) to należy odmówić żądaniu, gdyby nie usprawiedliwiono zaniechania wczesnego wniesienia dotyczącej prośby.

§. 80.

Organizacya stałej komisyi poborowej.

1. Dla poboru dodatkowego utworzoną będzie stała komisya poborowa, zwyczajnie w miejscu siedziby komendy każdego okręgu uzupełnienia armii (marynarki).

2. Gdyby geograficzne i komunikacyjne stosunki jakiego okręgu uzupełnienia wymagały nieodzownie utworzenia drugiej stałej komisyi poborowej, natedy władze poborowe drugiej instancyi mogą pozwolić wyjątkowo na ich utworzenie.

7. Za tożsamość osoby przedstawionego w drodze delegacyi lub rekwizycyi odpowiada naczelnik gminy miejsca pobytu, zresztą naczelnik miejsca przynależności.

W razie, gdyby naczelnik gminy był przeszkodzonym, dodać należy popisowemu zaufania godnego konwojanta. Jeżli zaś tożsamość osoby w drodze delegacyi odstawić się mającego popisowego ani przez naczelnika gminy, ani przez inną zaufania godną osobę stwierdzoną być nie może, albo jeźli popisowy nie może co do identyczności wylegitymować się otrzymanem od kompetentnej władzy pozwoleniem, paszportem podróży, lub innymi dokumentami, to należy go odesłać do właściwej komisyi poborowej.

8. W wypadkach, gdy dodatkowe stawienie się popisowego przed komisyą poborową miało miejsce w Bośnii lub Hercegowinie, nastąpic może przedstawienie popisowego tylko przed komisyą rozpoznawczą w kraju urzędującą.

§. 84.

Koszta poboru.

3. Jeżeli w którym z okręgów poborowych ustanowiono wyjątkowo dla pewnej grupy gmin osobną stacyę asenterunkową, natedy sprzęty i lokalności do poboru dostarczyć mają gminy, położone w obrębie tej stacyi poborowej.

4. Koszta utrzymania i podróży męskich krewnych reklamowanego, przeznaczonych do badania ich zdatności zarobkowania, dalej popisowych do losowania i poboru, ponosi każdy popisowy sam.

Władze powiatowe mają czuwać, aby gminy stosownie do ich obowiązku, ubogich w pokryciu kosztów stawienia się do losowania i poboru dostatecznie wspierały.

Przy przedstawieniu obcych ubogich popisowych, można zwrotu wydanych na utrzymanie kosztów nieuniknionych żądać od gminy, do której dotyczący jest przynależny.

5. Koszta konwoju tych osób ciążą na przynależnej gminie.

Zwrotu kosztów konwoju obcych popisowych można jednak żądać tylko wtedy, gdy wyłącznie odstawia się obcych a nie jednocześnie także swojskich popisowych.

6. Natomiast koszta utrzymania, podróży i konwoju tychże osób do komisyi rozpoznawczej, ponosi dotacya Ministerstwa obrony krajowej, bez względu na to, czy rozpoznany został wcielonym, lub też czy badany z powodu reklamacyi został za zdatnego do zarobkowania uznany, lub nie.

§. 85.

Wcielenie do wojska (przyjęcie do etatu) i tegoż znaczenie.

1. Wcielenie wszystkich, wśród peryodu regularnego poboru, albo w drodze dodatkowego odstawienia, lub rozpoznania, aż do 1. Października asenterowanych do stałej armii, marynarki wojennej, rezerwy zastępczej, lub obrony krajowej, następuje z dniem 1. Października roku poborowego, wcielenie zaś po za tym czasem lub z urzędu asenterowanych, z dniem asenterunku.

2. Pod wcieleniem rozumie się przyjęcie asenterowanego do etatu dotyczącego oddziału lub zakładu i takowe oznacza czas, od którego rozpoczyna się obowiązek służbowy.

3. Niewcielonym rekrutom, którzy nie są następcami, a pragną przed terminem ogólnego wcielenia wstąpić do czynnej służby, może właściwy oddział lub zakład udzielić na to pozwolenia, jeżeli przedewszystkiem ich zdatność do służby wojennej nie ulega żadnej wątpliwości i jeżeli takie przedwczesne pociągnięcie do stanu prezencyjnego stałej armii okaże się dla służby korzystnem, albo jeżeli o wcześniejsze wstąpienie do stanu prezencyjnego marynarki wojennej ubiegają się zawodowi marynarze dalekiej albo wielko-nadbrzeżnej żeglugi.

W takim wypadku następuje wcielenie rekrutów i rozpoczyna się ich czas służbowy z dniem dobrowolnego prezentowania.

Gdyby jednak przy wojskowo-lekarskiem badaniu takiego do prezentowania zgłaszającego się rekruta okazało się, iż tenże do służby jest nie

zdatnym, należy go aż do czasu oznaczonego w punkcie 1. pozostawić w stosunku nie wcielenia i zaniechać wszelkiego dalszego z nim postępowania.

§. 86.

Karta przeznaczenia dla niewcielonych popisowych stałej armii, marynarki wojennej, rezerwy zastępczej i obrony krajowej. Dokumenta urlopowe.

1. Każdy do stałej armii, marynarki wojennej, lub obrony krajowe, asenterowany, którego wcielenie (§. 85) nie nastąpiło równocześnie z dniem asenterunku, otrzyma na czas trwania swego stosunku—jako niewcielony—kartę przeznaczenia dla wylegitymowania swego wojskowego charakteru.

3. Gdyby w czasie wcielenia nie powołano go do służby wojskowej, wtedy należy mu dokument urlopowy za ściągnięciem karty przeznaczenia doręczyć; zresztą ostatni dokument służy prezentowaniu za podstawę.

4. W wypadkach, w których wcielenie następuje równocześnie z asenterunkiem, dotyczący jednak pozostaje w stosunku nieczynnym aż do powołania, należy mu dokument urlopowy zaraz wręczyć.

§. 87.

Stosunek służbowy nie wcielonych rekrutów i rezerwistów zastępczych.

1. Nie wcieleni rekruci i rezerwiści zastępczy, pozostają do 1. Października roku poborowego w swych obywatelskich stosunkach, dlatego nie można nimi rozporządzać dla służby stałej armii, marynarki wojennej, rezerwy zastępczej, lub obrony krajowej.

Asenterowani z zastrzeżeniem dodatkowego przeznaczenia mają być aż do stanowczego przydzielenia uważani na równi z niewcielonymi rekrutami stałej armii (marynarki wojennej).

2. Nie wcieleni rekruci i rezerwiści zastępczy nie podlegają wprawdzie, aż do ich wcielenia, tym ograniczeniom pod względem potrzebnej ewidencyi, co trwale urlopowani, jakoteż rezerwiści nie będący w czynnej służbie, rezerwiści zastępczy i żołnierze obrony krajowej, muszą jednakowoż o każdej zmianie swego miejsca pobytu, dotyczącą gminę przynależną wcześnie uwiadomić, ażeby możliwe powołanie do służby wcześnie im doręczonem być mogło, i ażeby dla uniknienia następstw karnych byli do służby wojskowej rozporządzalni, z dniem 1. Października, jako z dniem wcielenia.

W następnych wypadkach należy niewcielonym rekrutom i rezerwistom zastępczym, przyznać prawo na ułatwienie obowiązku służbowego:

a) jeżeli uprawnienie tyczące się jednego z ułatwień wedle §. 42: 1. istniało już w czasie regularnego poboru w przynależnym okręgu, do którego popisowy był powołany;

b) jeżeli uprawnienie na ułatwienie w charakterze kandydata lub wychowańca stanu duchownego (§. 42: 1 *A*. *a*) albo kandydata nauczycielskiego lub nauczyciela (§. 42: 1. *B*. *a*) powstało po regularnym poborze, do którego popisowy był powołanym, a przed 1. Października tego samego roku i

c) jeżeli uprawnienie na ułatwienie w charakterze właściciela (posiadacza) odziedziczonego gospodarstwa wiejskiego (§. 42: 1 *B*. *c*) lub wyświęconego księdza, względnie duszpasterza (§. 42. 1. *D*.) nastąpiło kiedykolwiek po regularnym poborze, do którego popisowy był powołanym.

Zgłoszone uprawnienie musi jednak mieć moc prawną w myśl §. 143.

Potrzebne wedle §. 43: 7 potwierdzenie ma być przez takich dwóch członków gminy wydane, których w czynnej służbie zostający synowie nie roszczą sobie prawa ani do wyłączenia ani też do innych ułatwień w spełnieniu obowiąku służbowego (§. 41: 3.)

Potwierdzenie zaś naczelnika gminy musi zawierać podanie, przy których oddziałach lub zakładach wojskowych ostatni w czynnej służbie pozostają (§. 41: 4.)

Jeżeli uprawnienie do jednorocznej służby ochotniczej, które już przedtem istniało, dopiero w stosunku nie wcielenia zostaje zgłoszonem (§. 49), uprawnienie to tylko wówczas może być przyznane, gdy zaniechanie wczesnego wniesienia dotyczącej prośby okaże się usprawiedliwione (§. 79: 3.)

Orzeczenie w pierwszej instancyi wydaje:

aa) względem jednorocznej służby ochotniczej, komenda przynależnego okręgu uzupełnienia (batalionu obrony kraj.)

bb) we wszystkich innych wypadkach, taż sama komenda w porozumieniu z polityczną władzą powiatową. Gdyby porozumienie nie nastąpiło, należy akt ze strony władzy politycznej wyższej przedłożyć instancyi.

Co do postępowania z rekursami, mają być zastosowane postanowienia §. 59: 1.

4. W sprawach wyłączenia ze związku wojskowego (obrony krajowej) nie wcielonych rekrutów i rezerwistów zastępczych, czy to z tytułu bezprawnego asenterowania ze względów familijnych lub w celu wychodźtwa, należy postępować i orzekać według tych samych prawideł i sposobów, jak względem żołnierzy służących w stałej armii, marynarce wojennej, rezerwie zastępczej, lub obronie krajowej.

Wykreślenie z etatu w takich wypadkach następuje również, jak w razach śmierci popisowego przed jego wcieleniem, z dniem wcielenia.

Podobnież należy postępować z niewcielonymi rekrutami pod względem przyznania im przedwczesnego urlopowania, (§. 156: 9) jednak urlopowanie uskutecznić należy dopiero wtedy, gdy zostanie wojskowo wykształcony.

5. Nie wcieleni rekruci stałej armii lub marynarki wojennej, którzy chcą się ożenić, potrzebują do tego pozwolenia właściwej komendy uzupełniającej armii (marynarki wojennej). Przeciw odmówieniu tego pozwolenia można odwołać się li tylko do wojskowej komendy terytoryalnej.

Tym niewcielonym rekrutom, którzy prawdopodobnie przy obliczeniu kontyngensów nie będą przypadać na kontyngens rekrutów, nie należy odmawiać pozwolenia do małżeństwa.

O udzieleniu pozwolenia do małżeństwa należy uwiadomić dotyczący oddział lub zakład wojskowy.

Niewcieleni rezerwiści zastępczy, jakoteż niewcieleni żołnierze obrony krajowej, nie potrzebują pozwolenia do zawarcia związku małżeńskiego.

§. 90.

Postanowienia dotyczące pociągania rezerwistów zastępczych do wojskowego wykształcenia.

4. Państwowe Ministerstwo wojny wydaje co roku zarządzenia co do 8 tygodniowego wykształcenia rezerwistów zastępczych.

6. Należący do stałej armii, którym przysługuje dobrodziejstwo z §. 45, podlegają 8 tygodniowemu wojskowemu wykształceniu w czasie nauce ludowej najmniej szkodliwym.

Z rezerwistów zastępczych, uczęszczających na studya teologiczne, względnie będących uczestnikami dobrodziejstwa z §. 44. są:

a) ci, którym przysługują korzyści, jako kandydatom stanu duchownego, w myśl §. 43 od służby w stanie zbrojnym uwolnieni w ogóle zaś

b) wszyscy inni, którzy przed rozpoczęciem każdorocznego wyćwiczenia rezerwy zastępczej, przedkładają przynależnej okręgowej komendzie uzupełniającej potrzebne dowody, niemają być pociągani do tego ćwiczenia w czasie pokoju.

W rezerwie zastępczej zostający wojskowi, którym przyznano jedno z dobrodziejstw §§. 45, 46, 47 i 48, mają być powołani do wojskowego wykształcenia, w czasie naukom, względnie gospodarstwu najmniej szkodliwym.

§. 97.

Kompetencya i postępowanie w sprawach karnych w ogólności.

Stósownie do artykułu VII. ustawy z 5. Grudnia 1868, należą postępowania karne wskazane w §§. 42, 46 i 47 ustawy wojskowej i w §. 45. ustawy z 2. Października r. 1882, do politycznych władz poborowych, z wyjątkiem tych, które według prawa karnego, należą do władz sądowych. jakoteż tych, które przeciwko urzędnikom są skierowane.

Z wyjątkiem dochodzenia karnego, oznaczonego w §. 42 ustawy wojskowej, które przeprowadza władza poborowa miejsca pobytu popisowego, bez względu na tegoż przynależność, przysługa dochodzenie i wydawanie orzeczeń przynależnym politycznym władzom poborowym.

Ta polityczna władza poborowa zarządza także odstawienia dotyczącego popisowego z urzędu.

2. Kary pieniężne mające być na podstawie §. 46 ustawy wojskowej i §. 45 ustawy z 2. Października 1882 płacone, przypadają na rzecz funduszu ubogich gminy przynależności.

3. Odwołanie można wnosić do dotyczącej politycznej władzy krajowej.

4. Termin tego odwołania wyznacza się na dni czterdzieści od dnia doręczenia, tenże dzień odliczywszy.

O prawie i terminie odwołania zawierać ma orzeczenie odpowiednią uwagę.

Odwołanie ma—pominąwszy postawienie na plac poboru (§. 98: 3) — moc wstrzymującą tak, iż do ostatecznego rozstrzygnięcia żadna kara wykonaną, a względnie dotyczący w zasadzie do służby prezencyjnej (§. 98: 5) przedwcześnie pociągany być nie może.

§. 98.

Zasadnicze postanowienia co do stawienia z urzędu.

1. Z urzędu odstawieni tracą dla tego poboru uprawnienie, jakie dla nich z wyciągniętego losu wynika i podlegają zatem wcieleniu do stałej armii (marynarki wojennej.)

2. Odstawienie z urzędu takiego popisowego, któryby zresztą wedle §. 160: 7 *a*) odstawionym był do rezerwy zastępczej lub obrony krajowej z ogólnym obowiązkiem służbowym do 31 grudnia tego roku, w którym ukończy 32. rok życia, jest tylko dopuszczalnem w wypadku w §. 102. oznaczonym. Atoli i wtedy należy go przy wcieleniu do armii zobowiązać tylko na powyższy czas służby oraz na przedłużenie, jakieby z powodu odstawienia z urzędu zostało orzeczonem.

Pod względem odbycia służby wojskowej, ma być taki popisowy uważany jako należący do tego roku asenterunkowego, do któregoby, przyjąwszy wypadek wcielenia w I. klasie wieku, przypadał.

3. Ani pobór popisowego ani też jego wcielenie, nie może doznawać opóźnienia z powodu odwołania (§. 97: 4.)

§. 100.

Ograniczenie w zawieraniu małżeństw przed spełnieniem obowiązku wojskowego; odstawienie z urzędu tych, którzy nieprawnie się ożenili.

1. Zakaz zawierania związków małżeńskich (§. 44 ustawy z 2 Października 1882) rozciąga się aż do tego dnia, w którym:
   a) będącym w III. względnie w IV. klasie wieku, jeśli takowa do poboru jest powołaną, przyznano prawomocnie czasowe uwolnienie albo:
   b) zapadła uchwała komisyi poborowej lub rozpoznawczej na wykreślenie, albo w III. względnie w IV. klasie wieku — jeśli ta ostatnia do poboru jest powołana — na zwrócenie.

Wyłączenie z wojska dla względów familijnych albo z powodu niezdatności do służby, jeżeli takowe nastąpiło po rozpoczęciu regularnego poboru tego roku, w którym rekrut stoi w III. względnie w ostatnim wypadku w powołanej IV. klasie wieku, ma być uważane na równi z czasowem uwolnieniem, a względnie ze zwróceniem.

2. Skoro w jakim okręgu pociągnięcie do regularnego poboru IV. klasy wieku jest postanowione i powszechnie obwieszczone, podlegają popisowi IV. klasy wieku dotyczącego okręgu zakazowi zawierania małżeństwa, aż do zadość uczynienia obowiązkowi poborowemu w tej klasie wieku.

Gdzie w jakim roku pociągnięto do poboru IV. klasę wieku, stosuje się zakaz zawierania małżeństw w następnych latach do każdoczesnych popisowych IV. klasy wieku z dotyczącego okręgu na tak długo, dopóki opuszczenie dlań IV. klasy wieku postanowionem i powszechnie obwieszczonem nie zostanie.

Jeżeli wynikłości poboru pozwalają wnosić z pewnością, że dalsze pociąganie czwartej klasy wieku będzie w najbliższych latach zbyteczne, może polityczna władza krajowa w porozumieniu z komendą terrytoryalną orzec i ogłosić zniesienie zakazu zawierania związków małżeńskich dla IV. klasy wieku.

3. Ci, którzy swemu obowiązkowi poborowemu zadość nie uczynili, podlegają temu zakazowi także po wystąpieniu z III. względnie z IV. klasy wieku, aż do zupełnego dopełnienia obowiązku poborowego, najdłużej do ukończonego 36 roku życia.

4. W okolicznościach na szczególne uwzględnienie zasługujących, może delegowana do tego polityczna władza krajowa udzielać wyjątkowego pozwolenia do ożenienia się.

5. Kto podlegając temu zakazowi ożeni się bez pozwolenia władzy właściwej, ma być wedle postanowień §. 45 ustawy z 2. Października 1882 z urzędu odstawiony.

6. Przestępstwo niedozwolonego małżeństwa przedawnia się w trzy miesiące po upływie peryodu poborowego z tego roku, w którym dotyczący po raz ostatni do stawiania się był obowiązany, zaś co do popisowego, który się ożenił przed zupełnem dopełnieniem obowiązku poborowego, lecz po upływie już peryodu poborowego tego roku, w którym po raz ostatni do stawienia się był obowiązanym, w przeciągu trzech miesięcy, licząc od dnia ślubu.

§. 102.

Odstawienie z urzędu kaleczących się samowolnie.

1. Odstawienie z urzędu kaleczących się samowolnie ma nastąpić na podstawie sądowo-karnego orzeczenia.

2. Uszkadzający się samowolnie, których przy poborze (przy komisyi rozpoznawczej) zwrócono ze strony armii, mają być jeżeli do jakiejkolwiek lżejszej służby okazują się zdatni, przez zastępcę obrony krajowej, bez względu na klasę wieku, asenterowani bezpośrednio do obrony krajowej.

§. 103.

Kontrola w ogólności.

1. Względem mężczyzn, którzy ukończywszy dwudziesty rok życia, należy jeśli:

a) zmieniają miejsce stałego zamieszkania lub przynależność gminną;
b) ubiegają się o koncesyę lub kartę przemysłową;
c) żądają dokumentu legitymacyjnego wewnątrz kraju lub za granicę, książki wędrownej lub książki służbowej i t. p.;
d) starają się o posadę w służbie publicznej, zastosować następującą kontrolę:

Władza, której przysłuża prawo decyzyi lub rozdawnictwa, jeżeli dotyczący nie wykaże się kartą przeznaczenia, kwitem z opłaconej taksy wojskowej, dokumentem urlopowym lub certyfikatem wyłączenia i t. p., że swemu obowiązkowi poborowemu uczynił zadość, winna zajrzeć do list poborowych, a względnie zbadać u właściwej władzy poborowej, czy i w jaki sposób proszący dopełnił obowiązku stawiennictwa w ubiegłych klasach wieku.

2. Gdyby przytem spostrzeżono, że proszący nie dopełnił obowiązku poborowego w jednej lub więcej klasach wieku, należy zaraz wdrożyć prawne postępowanie.

3. O ile w wypadkach pod 1. oznaczonych, gmina powołaną jest do urzędowania, winien naczelnik gminy w powyższym celu uczynić doniesienie właściwej politycznej władzy poborowej.

§. 107. (dawniej §. 113).

2. Krajowcy, którzy swemu obowiązkowi poborowemu uczynili zadość i jakkolwiek nie są obowiązani do służby wojskowej, jednakże zdatni do takowej, jakoteż ci, którzy swoją obowiązkową służbę już odbyli, jeżeli wstępują dobrowolnie do stałej armii (marynarki wojennej) mogą być wcieleni tylko na 3 względnie 4 lata służby w linii.

Czas służby ochotników liczy się od dnia asenterunku, z którym także ich wcielenie się dokonywa (§. 85.)

Czas służby ochotnika, przepędzony przed asenterunkiem w stałej armii, marynarce wojennej, rezerwie zastępczej, lub obronie krajowej, nie będzie wliczony do nowo przyjętego obowiązku służby ochotniczej.

§. 108. (dawniej §. 114.)

2. Przedłożenie certyfikatu służbowego odpada u tak zwanych poddanych de facto w Oriencie, którzy nie należą do związku żadnej gminy w kraju.

4. Ważność certyfikatu wstąpienia gaśnie w dwa miesiące po wystawieniu, albo także wcześniej z dniem rozpoczęcia peryodu poborowego, jeśli ochotnik znajduje się w wieku popisowym.

Jeżeli asenterunek nie obowiązanego do poboru ochotnika, któremu dozwolono przyjęcia, opóźni się z innych przyczyn, tak, iż wmiędzyczasie zgasła ważność certyfikatu wstępnego, natedy można asenterunku dokonać dopiero po przedłożeniu nowego certyfikatu.

§. 109. (dawniej §. 115.)

2. Do przyjmowania ochotników dla armii uprawnione są także samoistne dywizye ciężkich bateryj, pułk kolejowy i telegrafów i pułki pociągów, dalej zakłady uzbrojenia artyleryi i pociągów, niemniej też zakłady intendantury i administracyi mundurów.

7. W razie przedłożenia pisemnego zezwolenia do przyjęcia ochotnika ze strony uprawnionej komendy, może być asenterunek uskuteczniony w drodze delegacyi przez komendę okręgu uzupełnienia armii (marynarki wojennej), która jest najbliższą miejsca pobytu ochotnika.

Asenterowanie ochotników dla zakładów intendantury ma być zawsze w drodze delegacyi dokonywane u komendy okręgu uzupełnienia albo u jednego z oddziałów wojskowych.

§. 112. (przedtem §. 117.)

Złożenie egzaminu kadeckiego przez osoby stanu cywilnego.

1. Osoby stanu cywilnego mogą dopiero po zaasenterowaniu być zamianowani kadetami z powołania, jeżeli przynajmniej z dostatecznym ogól-

nym wynikiem złożyli egzamin kadecki, a to w szkole kadeckiej tej broni, w której pragną być zamianowani kadetami z powołania.

2. O przypuszczenie do egzaminu kadeckiego może ubiegać się każdy krajowiec, odpowiadający warunkom dobrowolnego wstąpienia do stałej armii.

Kandydat musi legalnemi świadectwami udowodnić dobre wychowanie, dostateczne wykształcenie, (zupełne ukończenie wyższego gimnazyum i wyższej szkoły realnej, albo stojących z niemi na równi zakładów naukowych), a w szczególności nieposzlakowaną przeszłość, jakoteż, że w przepisanych dla frekwentantów szkół kadeckich ćwiczeniach zdejmowania terenu brali udział w szkole kadeckiej z dostatecznym przynajmniej skutkiem.

3. Podania o przypuszczenie do egzaminu kadeckiego, mają być do 15. Września każdego roku wniesione do komendy tej kadeckiej szkoły, w której kandydat pragnie złożyć egzamin.

4. Te podania muszą być przez kandydata własnoręcznie napisane i zawierać oświadczenie, w której broni pragnie otrzymać nominacyę na kadeta.

Prócz wywodów wymaganych dla dobrowolnego wstąpienia do stałej armii, należy do podania załączyć nadto:

a) świadectwo władzy politycznej lub policyjnej miejsca pobytu kandydata co do nieposzlakowanej przeszłości;

b) przyzwolenie komendanta oddziału, do ktorego aspirant pragnie być wcielonym;

c) świadectwa szkolne i

d) świadectwo tej szkoły kadeckiej, w której brał udział w ćwiczeniach zdejmowania terenu.

5. Ćwiczenia w zdejmowaniu terenu odbywają się w miesiącach letnich, egzamina kadetów w czasie od 1. do 10. Października.

7. Jeśli kandydaci po złożonym egzaminie kadeckim dadzą się zaasenterować dobrowolnie do tych oddziałów wojskowych, do których im wstąpić dozwolono, zostaną zamianowani kadetami z powołania, skoro dotyczące oddziały wojskowe przedłożą odnośne doniesienia państwowemu Ministerstwu wojny.

8. Jeżeli dotyczący po złożeniu egzaminu kadeckiego życzy sobie być przyjętym na jednorocznego ochotnika, to służy ten egzamin za dowód naukowego do tej służby uzdolnienia, a złożenie egzaminu kadeckiego ma wówczas ten skutek, że ochotnik z końcem roku prezencyjnego nie będzie podlegał ponownemu egzaminowi z przedmiotów teoretycznych.

O przyjęciu aspirantów marynarskich zawiera §. 113 osobne postanowienia.

§. 114. (dawniej §. 120.)

Jako jednoroczni ochotnicy obrony krajowej mogą w miarę swej przynależności państwowej wstąpić bezpośrednio i ewentualnie na koszta etatu obrony krajowej, tylko tacy porządkiem losu do obrony krajowej przypadający krajowcy, którzy z tego uprawnienia korzystają jeszcze w tym roku, w którym obowiązkowi poborowemu zadość uczynili.

Dopuszczenie do odbycia jednorocznej służby prezencyjnej w kawaleryi lub oddziale pociągowym na koszta państwowe jest zależnem od stosunków budżetowych i dlatego potrzebuje zezwolenia państwowego Ministerstwa wojny, a jeżeli chodzi o odbycie służby prezencyjnej w kawaleryi obrony krajowej, Ministerstwa obrony krajowej.

5. Rezerwistom zastępczym, którzy dopiero po asenterunku nabędą naukowego uzdolnienia do jednorocznej służby ochotniczej, jeżeli pragną wstąpić do służby prezencyjnej z przywiązanemi do jednorocznej służby ochotniczej korzyściami, może być dozwolonem pełnienie tej służby na własne koszta. Po ukończeniu służby prezencyjnej należy ich, jeżeli pozostają w stanie szeregowców, przenieść napowrót do rezerwy zastępczej.

§. 117. (przedtem §. 123.)

Dowody uzdolnienia do jednorocznej służby ochotniczej.

1. Do prośb o przyjęcie mają być dołączone następujące dowody:

a) certyfikat wstąpienia i

b) u małoletnich przyzwolenie ojca lub opiekuna według postanowień §. 108, dalej

c) dowód naukowego uzdolnienia.

Gdy petent zamierza wstąpić jako jednoroczny ochotnik do kawaleryi, winien, jeśli służbę prezencyjną chce odbyć kosztem własnym, wykazać roczny dochód w wysokości przynajmniej 350 złr.

2. Co do aspirantów, którzy przy poborze porządkiem losu do obrony krajowej przypadali, jednak z powodu niezdatności zwróceni zostali i jeszcze w roku poborowym pragną być przyjęci jako jednoroczni ochotnicy, należy w certyfikacie wstąpienia zaznaczyć, że takowe aż po koniec roku poborowego dopuszczalne jest tylko do obrony krajowej.

§. 118. (dawniej §. 124.)

1. W miejsce świadectwa dojrzałości ze szkół średnich do *B. b)* mogą być przedłożone świadectwa dojrzałości, lub ukończenia z zakładów naukowych stojących na równi z wyższem gimnazyum lub wyższą szkołą realną dalej świadectwa złożonego egzaminu państwowego *B. c)* jeżeli do tego

egzaminu państwowego wymagane są studya uniwersyteckie, względnie studya wyższej szkoły.

W razie przedłożenia którego z tych świadectw odpada wszelkie dalsze udowodnienie uzdolnienia naukowego.

Świadectwa z egzaminów państwowych, które nie wymagają studyów uniwersyteckich, albo studyów wyższej szkoły, uprawniają dopiero wtedy do odbycia służby prezencyjnej na koszta państwowe, gdy zostaną nadto przedłożone oznaczone pod *a*) świadectwa naukowe.

Urzędowe potwierdzenia do *D. a*) wystawia Dyrektor wojskowego instytutu weterynarskiego we Wiedniu, albo zakładów weterynarskich we Lwowie, lub Buda-Peszcie.

2. Oznaczone pod *C. D.* i *E.* urzędowe potwierdzenia, a względnie dyplomy ważne są także jako dowody do odbycia służby prezencyjnej kosztem państwowym.

§. 119. (dawniej §. 126.)

Do zakładów naukowych, stojących na równi z wyższemi gimnazyami lub wyższemi szkołami realnemi należą także: wyższa krajowa szkoła agronomiczna w Ober-Hernersdorf na Szlązku, szkoły agronomiczne w Tetschen-Libwerd, Czerniowcach, Koszycach i Kolozsmonosztor, krajowa średnia szkoła agronomiczna w Czernichowie,jakoteż średniaszkoła agronomiczna wMödlingu, zakładleśniczy w Weisswasser i krajowa szkoła leśnicza we Lwowie, cesarsko-królewski etnologiczny i pomologiczny zakład naukowy w Klosterneuburgu, akademie handlowe w Chrudim i Lincu, królewsko-węgierska akademia handlowa we Fiume, średnie szkoły handlowe w Debreczynie, Stuhlweissenburgu, Klausenburgu, Agramie i Semlinie, jakoteż Mikołaja Rósera w Buda Peszcie i Franciszka Wiesgnera w Temeszwarze, wyższe państwowe szkoły przemysłowe we Wiedniu, Bernie, Bielsku, Pilżnie i Reichenbergu, krajowa szkoła maszyn w Wiener-Neustadt, c. k. przemysłowo-techniczna akademia w Krakowie, państwowa średnia szkoła przemysłowa w Buda-Peszcie i wyższa państwowa szkoła mechaniczno-przemysłowa w Koszycach.

2. Warunki co do nauk przedwstępnych muszą być spełnione jeszcze przed wstąpieniem do fachowego zakładu naukowego.

3. Słuchacze technicznych zakładów naukowych we Wiedniu, Lwowie, Pradze, Bernie, Gracu i Buda-Peszcie, dalej c. k. akademii górniczej w Leoben i Przybram i królewsko-węgierskiej akademii górniczej i leśniczej w Szemnitz, na koniec wyższej szkoły handlowej fundacyi Revoltella w Tryeście, którzy nie ukończyli całkowicie wyższego gimnazyum lub wyższe szkoły realnej, nabywają naukowego uzdolnienia do jednorocznej służby ochotniczej, jeżeli za każdy brakujący rok szkoły średniej wykażą się jednym

kursem techniki, akademii górniczej, względnie górniczo-leśnej, lub wyższej szkoły handlowej.

Aspiranci, którzy naukowe uzdolnienie wykazują jedynie wedle postanowień tego punktu, mogą być dopuszczeni tylko do odbycia służby prezencyjnej własnym kosztem.

§. 120. (dawniej §. 127.)

Wykazane świadectwami zagranicznych zakładów naukowych uzdolnienie naukowe do jednorocznej służby ochotniczej, uprawnia tylko do odbycia takowej własnym kosztem.

§. 121. (dawniej §. 129.)

2· Gdy w jednem miejscu więcej jak jedna komenda dywizyjna się znajduje, przeznacza komenda korpuśna, w której z nich ma być komisya egzaminacyjna ustanowioną.

4. W podaniu, które ma być wniesione do komendy dywizyjnej, położonej najbliżej miejsca pobytu aspiranta, należy oświadczyć, w którym języku życzy sobie tenże być pytanym.

§. 122. (przedtem §. 130.)

Udowodnienie naukowego uzdolnienia za pomocą egzaminu.

Celem egzaminu jest przekonanie się, ażali, aspirant stoi na tej wysokości umiejętnego wykształcenia i ogólnej inteligencyi, która odpowiada ukończonym studyom wyższego gimnazyum, wyższej szkoły realnej, lub jednego z nią na równi stojących zakładów naukowych.

2. Przedmioty egzaminu:

A) języki,
B) geografia,
C) historya,
D) historya naturalna,
E) fizyka,
F) chemia,
G) matematyka.

3. Egzamin składa się według wolnego wyboru aspiranta w jednym z głównych wykładowych języków publicznych szkół średnich austryacko-węgierskiej Monarchii.

Egzamin z języków rozciąga się na dwa języki: z języka głównego i drugiego języka. Tym drugim językiem może być według życzenia aspiranta, albo inny z krajowych języków Austro-Węgierskiej Monarchii, albo jeden z obcych języków: francuski, angielski i łaciński.

Egzamin z każdego języka jest pisemny i ustny.

4. Wymogi w pojedyńczych przedmiotach:

A) Języki:

Główny język: gramatyczna i stylistyczna poprawność, pewność i biegłość w ustnem i pisemnem władaniu językiem w przedmiotach obrębu wyobraźni, których opanowanie ma aspirant właśnie egzaminem udowodnić.

Przez lekturę nabyta charakterystyka najcelniejszych prozaicznych i poetycznych form.

Pobieżna znajomość nowszej literatury na podstawie lektury pojedynczych dzieł wybitnych.

Przy pisemnym egzaminie otrzyma aspirant do wolnego opracowania zadanie odpowiadające jego pojęciom i wymaganemu stopniowi wykształcenia.

Ustny egzamin dotyczy pod względem gramatyki przeważnie takich punktów, jakie nastręcza wypracowany przez kandydata temat, w szczególności nauki o zdaniu i interpunkcyi.

Drugi język:

a) Język krajowy według ust. 3., gramatyczna i stylistyczna poprawność, pewność i biegłość w ustnem i pisemnem władaniu językiem w przedmiotach w granicach myśli przy nauce języka w średnich szkołach zwykle opracowanych. Zresztą jak przy języku głównym.

b) Język francuski lub angielski:

Zrozumienie francuskich lub angielskich dzieł na podstawie dostatecznych wiadomości gramatykalnych i zasobu słów; przez czytanie nabyta znajomość niektórych z najważniejszych dzieł dotyczącej literatury; łatwość i pewność w (ustnem) tłómaczeniu prozy francuskiej lub angielskiej; poprawny (pisemny) przekład zadania miernej trudności na język francuski lub angielski.

c) Język łaciński:

Pewność i biegłość w tłumaczeniu rzymskich pisarzy, zwłaszcza prozaików (Cezara, Liwiusza, Cycerona i Tacyta) na podstawie dokładnej gramatycznej znajomości języka łacińskiego.

Znajomość łacińskiej literatury w jej najważniejszych dziełach, poprawny język w pisemnym przekładzie zadania w prozie na język łaciński.

B) Geografia:

Znajomość źródeł matematycznej geografii.

Znajomość topograficznej i politycznej geografii Europy, szczególniej zaś geograficznych stosunków austro-węgierskiej Monarchii. Znajomość ważniejszych geograficznych stosunków innych części świata.

Graficzne naszkicowanie z pamięci kształtu europejskich państw, biegu większych rzek, głównego kierunku pasm gór, położenia najważniejszych miejscowości.

C) Historya:

Znajomość najważniejszych wydarzeń z historyi narodów, w ich pragmatycznym związku, szczególniej zaś z nowszych i najnowszych czasów. Ogólna znajomość historyi kultury. Dokładna znajomość historyi Austro-Węgier.

D) Historya naturalna:

Ogólna (systematyczna) znajomość gatunków zwierząt i roślin na podstawie znajomości najważniejszych dat z ich anatomii, fizyologii i morfologii. Znajomość kształtów i właściwości ważniejszych minerałów, jako też najważniejszych dat z geologii.

E) Fizyka:

Znajomość najważniejszych zjawisk z natury, szczególniej zaś jasne pojmowanie części empirycznej, a matematyczne uzasadnienie tylko o tyle, o ile wiadomości elementarne wystarczą.

F) Chemia:

Zrozumienie chemicznych praw. Znajomość najważniejszych pierwiastków i ich związków, gdzie się znachodzą i jakie mają znaczenie w naturze i w przemyśle.

G) Matematyka:

Gruntowna znajomość całej elementarnej matematyki, biegłość w jej zastosowaniu:

a) arytmetyka i algebra do zrównań drugiego stopnia z jedną niewiadomą, arytmetyczne progresye I. stopnia i geometryczne progresye;

b) geometrya, planimetrya, stereometrya, trygonometrya płaska, główne właściwości linii przecięcia stożkowego;

c) nauka o rzutach i jej zastosowanie do nauki o cieniach.

Egzamin z matematyki jest pisemny i ustny, pisemnego celem jest tylko część praktyczna.

§. 123. (dawniej §. 131.)

1. Po skończonym egzaminie uchwala komisya większością głosów, ażali aspirant posiada naukowe wykształcenie do przyjęcia na jednorocznego ochotnika, lub nie i wystawia odpowiednie przez wszystkich członków podpisane świadectwo z wyraźnem nadmienieniem, czy uchwała zapadła jednogłośnie lub większością głosów.

3. Aspirant odrzucony wskutek zapadłej większością głosów uchwały, może dopiero po upływie roku poddać się nowemu egzaminowi i to tylko u tej komendy dywizyjnej, która go ostatni raz odrzuciła, przypuściwszy,

że inne zresztą warunki, jakie potrzebne są do przyjęcia na jednorocznego ochotnika, wtedy jeszcie istnieć będą.

Pod tym warunkiem i tak długo, dopóki aspirant jednomyślnie odrzuconym nie zostanie, wolno mu od roku do roku powtarzać egzamin wstępny. W wypadkach na szczególne uwzględnienie zasługujących może komenda dywizyjna, która aspiranta reprobowała — delegować do egzaminu komisyę innej dywizyi.

.4 Jednomyślnie oddaleni aspiranci, gdy zachodzą szczególniejsze uwzględnienia godne okoliczności, mogą być przypuszczeni do ponownego złożenia egzaminu wstępnego dopiero po upływie roku i za pozwoleniem instancyi Ministeryalnej.

§. 124. (dawniej §. 132.)

1. Do przyjmowania jednorocznych ochotników do służby w stanie zbrojnym są także upoważnione samoistne dywizye ciężkich bateryi, tudzież pułk kolejowy i telegrafów, natomiast dla służby w stanie zbrojnym obrony krajowej, bataliony obrony krajowej i tejże pułki kawaleryi.

2. W czasie wojny wstąpienie na jednorocznych ochotników nie jest dopuszczalnem, może mieć jednak miejsce dodatkowe przyznanie tego dobrodziejstwa według §. 128: 2.

3. Pozwolenie do przyjęcia na jednorocznych ochotników udzielają komendy oznaczonych oddziałów wojskowych; przy oddziałach kawaleryi i i pociągów, jeżeli służba prezencyjna ma się odbyć kosztem państwowym, po wyjednaniu upoważnienia, (§. 114: 4), które w wypadkach niedostarczenia jednocześnie dowodów celem odbycia służby prezencyjnej kosztem państwowym, wydaje się z zastrzeżeniem późniejszego orzeczenia właściwego oddziału co do tego żądania.

Podania o przyjęcie można wnosić także do komend samoistnie w kraju rozlokowanych, batalionów polowych pułków pieszych i strzelców tyrolskich, dalej takichże batalionów pułków inżynieryi, pionierów, kolejowego oraz telegrafów, zkąd takowe jednak właściwej komendzie pułkowej do właściwego urzędowania przedłożone być mają. Tylko podania wnoszone do takichże batalionów pułków piechoty, konsystujących w Bośnii i Hercegowinie, rozstrzygają komendy owych batalionów w przekazanym zakresie działania, a to jeżeli im się w jednym lub drugim kierunku nasuwają pewne wątpliwości co do uprawnienia aspiranta, po poprzedniem zasiągnięciu opinii powiatowej komendy uzupełniającej.

Na przyjęcie Medyków, Weterynarzy, Farmaceutów, zezwala wojskowa komenda terytoryalna, względnie komenda obrony krajowej albo dotyczące Ministerstwo obrony krajowej. (§. 116: 2.)

Przyjęcie w charakterze medyków, lub farmaceutów jest od tego zależnem, że aspirant posiada naukowe uzdolnienie do odbycia służby prezencyjnej w tej własności, albo takowe do czasu, kiedy tę służbę rozpocząć będzie musiał (§. 130) nabyć może.

5. Pozwolenie do przyjęcia wystawi się na podaniu.

6. Aspiranci na jednorocznych ochotników, którzy stawili się do regularnego poboru, jednak z powodu niezdatności do służby wojennej zwróceni zostali, jeżeli w tym samym roku pragną być w powyższej własności asenterowani, a porządkiem losu w dotyczącym roku do obrony krajowej przypadają, mają wstąpić bezpośrednio do obrony krajowej.

Po upływie jednak roku poborowego, bezpośrednie wstąpienie do obrony krajowej nie jest dozwolonem aspirantom, którzy jeszcze w następnym roku do stawiennictwa są obowiązani.

§. 126.

Asenterowanie jednorocznych ochotników.

3. Wcielenie ochotnika następuje z dniem asenterunku.

Jednorocznym ochotnikom, asenterowanym przed wstąpieniem do wieku popisowego, liczy się czas służby, jeżeli służbę prezencyjną czy to dobrowolnie, czy to wskutek mobilizacyi najpóźniej w tym roku rozpoczną, w którym stoją w I. klasie wieku popisowego, od dnia 1. Października roku asenterunku, albo od dnia wcielenia, gdyby takowe miało miejsce po 1. Października; jeżeli zaś rozpoczną służbę prezencyjną aż po wystąpieniu z I. klasy wieku, od dnia 1. Października tego roku, w którym ukończyli 20 rok życia.

Jeżeliby jednorocznego ochotnika, asenterowanego przed wstąpieniem do wieku popisowego, z powodu mobilizacyi prezentowano do czynnej służby przed 1. Października roku asenterowania, to liczy się czas służby od roku asenterowania.

Tym słuchaczom medycyny, którzy korzystali z dobrodziejstwa wyjątkowego odłożenia służby prezencyjnej aż do 27 roku życia, jednak akademickiego stopnia doktora nie uzyskali, nie należy wliczać do czasu służby, czasu między 1. Października tego roku, w którym osiągnął 25 rok życia, a dobrowolnem, lub mobilizacyą spowodowanem rozpoczęciem służby.

4. Asenterowanym zwrócą się przedłożone świadectwa szkolne; inne dokumenta przyjęcia pozostaną przechowane w aktach dotyczącego oddziału.

Medycy, posiadający uzdolnienie w §. 133: 3. ust. 1, dalej farmaceuci mają być prowadzeni w etacie tych wojskowych zakładów sanitarnych lub aptecznych, w których pragną pełnić służbę prezencyjną; medycy zaś nie posiadający tego uzdolnienia, w etacie oddziału sanitarnego.

Doktorowie wszech nauk lekarskich, lub doktorowie medycyny, którzy życzą sobie pełnić służbę prezencyjną w większym szpitalu wojskowym, mają być prowadzeni w etacie najbliżej położonego szpitala garnizonowego, tego samego wojskowego obwodu terytoryalnego.

§. 127

Niezdatność aspiranta do służby w obranej broni albo do służby wojskowej w ogóle.

1. Jeżeli aspiranta dla wad cielesnych uznano za niezdatnego do jednorocznej służby ochotniczej, natedy ze strony obranego oddziału wojskowego, lub delegowanej do przedsięwzięcia asenterunku okręgowej komendy uzupełnienia armii (marynarki wojennej) zawiadomi się go zaraz przy zwrocie alegatów bez wyszczególnienia wad, dla których do służby wojskowej w ogóle lub w obranej broni jest niezdatnym.

W ostatnim razie należy oznaczyć rodzaj broni, do którego ma aspirant uzdolnienie.

W rezolucyi należy mu jednocześnie oznajmić:

a) że wolno mu co do swej zdatności do służby wojennej, za okazaniem tej rezolucyi poddać się orzeczeniu komisyi superarbitryjnej i

b) że to orzeczenie, jeśli uprawnienie do jednorocznej służby ochotniczej pragnie sobie zastrzedz dla wszystkich poborów regularnych, musi być dokonanem w czasie od 1 lipca roku poprzedzającego bezpośrednio wstąpienie do wieku popisowego, do rozpoczęcia peryodu poborowego tego roku, w którym po raz pierwszy jest do poboru powołany i wykazać musi jego niezdatność w ogóle lub ze względu na obrany rodzaj broni.

2. Gdzie i w których dniach zbiera się komisya superarbitryjna, należy aspirantowi oznajmić, a to w ciągu wyż określonej peryody jednocześnie w rezolucyi, zresztą tylko na pytania stawiane do okręgowej komendy uzupełniającej lub wojskowej komendy terrytoryalnej.

3. Uchwała komisyi superarbitryjnej ma być według punktu 1. uwidoczniona na rezolucyi oddziału wojskowego lub okręgowej komendy uzupełniającej.

Uznano aspiranta za zdatnego do obranego oddziału wojska, to nastąpi jego asenterowanie na podstawie tej uchwały.

4. Jeżeli aspirant przez oddział wojskowy lub komisyę superarbitryjną do innego jak obrał rodzaju broni został uznany za zdatnego, to może, nie będąc jednak do tego zmuszonym, żądać przyjęcia do tego oddziału broni do którego posiada uzdolnienie.

Aspiranci, którzy dla jakiejkolwiek bądź przyczyny zgłaszają się do jednorocznej służby ochotniczej dopiero po częściowem spełnieniu obowiązku stawiennictwa i zostaną za niezdatnych uznani, mają dla zapewnienia sobie tej korzyści w następnych poborach regularnych, poddać się komisyi superarbitryjnej w czasie od 1 Lipca roku poprzedzającego najbliższy pobór aż do rozpoczęcia peryodu poborowego.

6. Jeżeli aspirant na jednorocznego ochotnika z powodu niezdatności do służby został już ze związku wojskowego wyłączony, to należy pod względem zastrzeżenia tej korzyści dla następnych poborów uważać wyłączenie na równi ze superarbitrium.

Superarbitrium odpada także wtedy, gdy przyznanie korzyści do jednorocznej służby ochotniczej aspirantowi, będącemu w wieku popisowym, przeciągnie się w II. lub wyższej instancyi, po nad rozpoczęciem peryodu poborowego.

§. 128.

Przyznanie korzyści jednorocznej służby ochotniczej wcielonym przy poborze lub podczas wojny. Zmiana w wyborze służby.

1. Przy poborze przyznaje się korzyści jednorocznej służby ochotniczej, jeżeli popisowy po zgłoszeniu się do tej służby przez dotyczący oddział wojska, a następnie przez komisyę superarbitryjną (wyjątek w §. 127:6) uznany został za fizycznie niezdatnego, (127:1) i jeżeli swe uprawnienie wykazał w myśl §. 49 władzy politycznej.

Tam gdzie postanowienia §. 129 mają być zastosowywane, musi uprawnienie istnieć na zasadzie tychże postanowień. Wcielenie jednorocznych ochotników, asenterowanych w drodze regularnego poboru, następuje wedle postanowień §. 85.

2. Krajowiec, który w czasie wojny dobrowolnie wstąpił, albo też w drodze poboru został wcielony, może po ustaniu wojny żądać dodatkowego przyznania korzyści jednorocznych ochotników, jeżeli już w czasie swego asenterowania posiadał do tego uprawnienie i do takowego pod względem swego moralnego uzdolnienia jeszcze jest uprawniony i jeżeli w drodze poboru wcielony, nie mógł zapewnić sobie uprawnienia według puktu 1. Odnośne podanie ma być wraz z potrzebnymi dowodami, przedłożone najpóźniej w trzy miesiące po powrocie normalnych stosunków, a co do asenterowanych na czas wojny, przed ich uwolnieniem.

Gdyby w takim wypadku naukowe uzdolnienie dopiero w drodze egzaminu wykazane być miało, należy mu takowy przyzwolić.

3. Jednoroczni ochotnicy stanu zbrojnego, którzy życzą sobie służbę prezencyjną pełnić jako medycy, mają wnieść prośbę o pozwolenie do tego wedle §. 124:3 i przedłożyć przepisane w §. 118:1. *B.* dowody naukowe.

§. 129. (przedtem 125.)

Warunkowe przyznanie korzyści przywiązanych do jednorocznej służby ochotniczej aspirantom, przed ukończeniem przepisanych do tego studyów.

1. Przed ukończeniem studyów mogą z zastrzeżeniem ostatecznej decyzyi, tacy do stawienia się obowiązani uczniowie być przyjęci warunkowo jako jednoroczni ochotnicy, którzy w czasie ich dobrowolnego wstąpienia uczęszczają do jednej z ostatnich dwóch klas wyższego gimnazyum, lub wyższej szkoły realnej, albo stojącej z nimi na równi szkoły fachowej, jeśli opóźnienie ich studyów nie nastąpiło z ich własnej winy. Gdyby zaś fachowa szkoła, do której aspirant uczęszcza, składała się z tylko z dwóch obowiązkowych kursów rocznych, musi się tenże wykazać, iż jest słuchaczem ostatniego kursu.

Przyjmowanie takich ochotników przed 1. Stycznia tego roku, w którym wstępują do I. klasy wieku popisowego, nie jest dopuszczalne.

Zasadnicze postanowienia, co do ubiegania się o korzyści jednorocznych ochotników, mają zupełne zastosowanie także do powyższych ochotników.

2. Na dowód naukowego uzdolnienia, należy przedłożyć świadectwo frekwentacyi z dotyczącego kursu.

3. Regularny postęp w naukach należy udowodnić dopiero od czasu wstąpienia do wyższego gimnazyum, lub wyższej szkoły realnej, a względnie do stojącego z niemi na równi zakładu naukowego.

Jeśli zachodzi opóźnienie w postępie nauki, albo przerwa studyów, należy wykazać, że aspirant w tem żadnej nie ponosi winy.

4. Prywatyści mogą przy istnieniu wszystkich innych warunków, ubiegać się o to dobrodziejstwo, jeśli jako tacy zapisani są do gimnazyum lub szkoły realnej, podlegają zarówno z publicznymi uczniami końcowemu egzaminowi z dotyczącej klasy i wykażą się z tego świadectwem dotyczącego zakładu naukowego.

5. Popisowi, którym to dobrodziejstwo przyznano, będą aż do ukończenia studyów urlopowani.

W roku, w którym studyów jeszcze nie kończą, mają się przed dotyczącym oddziałem wykazać do 1. Października, że studyów nie porzucili.

W roku, w którym tacy ochotnicy muszą przy regularnym postępie ukończyć studya wyższego gimnazyum lub wyższej szkoły realnej, albo stojących z nimi na równi zakładów naukowych, mają dowody potrzebne dla ostatecznego przyznania im korzyści jednorocznych ochotników, przedłożyć komendzie dotyczącego oddziału wojskowego, bezpośrednio po ukończeniu swych nauk; ci zaś, którzy egzamin powtarzają, do dnia 15. Października.

Przewłokę w kontynuowaniu lub ukończeniu studyów, należy tylko wtedy uwzględnić, jeśli takowa nie powstała z winy aspiranta; decyzyę jednak w tej mierze zastrzega się instancyi Ministeryalnej.

6. Jeżeli tacy ochotnicy porzucą studya w oznaczonych w pukcie 1. zakładach naukowych przed ich ukończeniem, albo jeżeli zajdą nieusprawiedliwione przewlekania lub przerwy w tychże ukończeniu, należy ogłosić ich zaraz za pozbawionych tego dobrodziejstwa.

Tych z popisowych, którzy w roku swego wcielenia przypadali porządkiem losu do rezerwy zastępczej, należy wówczas przenieść do rezerwy zastępczej.

§. 130. (przedtem 138.)

Odroczenie jednorocznej służby prezencyjnej.

1. Jednoroczni ochotnicy mogą na czas trwania stosunków pokojowych odłożyć rozpoczęcie służby prezencyjnej aż do 1. Października tego roku kalendarzowego, w którym ukończyli 24 rok życia.

O to dobrodziejstwo należy ubiegać się przy sposobności wniesienia prośby o przyjęcie na jednorocznego ochotnika.

2. Obowiązani do stawienia się weterynarze, nabywający prawo do korzyści jednorocznych ochotników dopiero w takim czasie, który uniemożebnia ukończenie studyów przy regularnym postępie w naukach przed 1. Października tego roku, w którym kończą 24 rok życia, mogą odłożyć służbę prezencyjną po nad ten czas, aż do ukończenia tych studyów.

3. Ci słuchacze medycyny, którzy jednoroczną służbę ochotniczą chcą odbyć jako doktorzy medycyny, mogą odroczyć służbę prezencyjną wyjątkowo aż do 1. Października tego roku, w którym ukończą 27 rok życia.

O to odroczenie ma ochotnik upraszać przy przedłożeniu dowodów naukowych tę komendę (władzę), która udzieliła pozwolenia do odbycia służby prezencyjnej w charakterze medyka, a to przed 1. Października tego roku, w którym ukończy 24 rok życia.

4. Jeżeli ochotnik nie odroczył rozpoczęcia służby prezencyjnej aż do dopuszczalnej granicy, to gdyby dowiódł, iż nieprzewidzianem wydarzeniem był przeszkodzony w odbyciu służby prezencyjnej w obranym przez się roku, może uzyskać pozwolenie do dalszego tejże odłożenia w granicach dozwolonych, od tej komendy (władzy), która zezwoliła na wstąpienie w charakterze ochotnika (§. 124.)

5. Ochotnicy, którym dozwolono odłożyć rozpoczęcie służby, będą urlopowani aż do czasu oznaczonego w dokumencie urlopowym. Wolno im jednak zgłosić się wcześniej do służby prezencyjnej, do czego atoli potrzebują przyzwolenia tej komendy (władzy), która na to odroczenie zezwoliła.

§. 131.

Odbycie jednorocznej służby prezencyjnej kosztem państwa.

1. Aspiranci, którzy jednoroczną służbę ochotniczą chcą odbyć kosztem państwa, mają następujące przedłożyć dowody:

a) świadectwo przełożonego gminy, wyjaśniające stosunki majątkowe i dochodowe familii aspiranta i jego samego, tudzież w jaki sposób opędzano koszta utrzymania i kształcenia ostatniego;

b) arkusz wywodu familijnego;

c) dowód naukowego uzdolnienia (§. 118) i

d) świadectwo moralności, wystawione dla uczniów przez dotyczący zakład szkolny, zaś dla innych aspirantów przez władzę polityczną lub policyjną ich miejsca pobytu.

Świadectwo *a*) ma być potwierdzone przez Starostę, który w tym celu stosunki jak najściślej oceni.

2. Przy ocenianiu ubóstwa posłuży za miarę okoliczność, że do odbycia jednorocznej służby ochotniczej kosztem własnym, potrzebną jest kwota 150 *zł*. i tylko, gdy służbę prezencyjną pełni się w charakterze medyka lub farmaceuty, 180 *zł*.

3. Dopuszczenia do odbycia jednorocznej służby kosztem państwa, należy domagać się z dniem 1. Sierpnia tego roku, w którym jednoroczny ochotnik wstępuje służby prezencyjnej

To uprawnienie ma zatem przy przyjęciu na jednorocznego ochotnika tylko w takich wypadkach jednocześnie być wykazane, w których przyjęcie wpada w zwyż wykazany okres czasu. To postanowienie ma również zastosowanie do tych jednorocznych ochotników kawaleryi i pociągów, którzy służbę prezencyjną chcą odbyć kosztem państwa (§. 116:1.)

Jednoroczni ochotnicy kawaleryi i pociągów, którzy służbę prezencyjną własnym kosztem pełnić mieli, będą według wyboru i zdatności wtedy przeniesieni do innego rodzaju broni, jeżeli w swym oddziale na własne koszta służyć nie mogą, a nie uzyskali pozwolenia do odbycia służby kosztem państwa.

Co do jednorocznych ochotników, którzy podczas pełnienia służby prezencyjnej kosztem państwa studya kontynuują, musi świadectwo 1 *a*) przez dotyczący zakład szkolny w tym kierunku być uzupełnione, czy ochotnik pobiera stypendyum za rok prezencyjny, a w danym razie w jakiej wysokości i kiedy nastąpi wypłata stypendyum.

§. 132. (przedtem §. 139.)

2. Odbycie służby prezencyjnej jednorocznych ochotników piechoty, dopuszczalnem jest tak w stacyach sztabu pułkowego, jak w stacyach

okręgu uzupełniającego wtedy, jeśli tamże stoi przynajmniej jeden batalion przynależnego pułku piechoty.

3. Medycy i farmaceci mają do rozpoczęcia służby prezencyjnej zgłosić się u kierownika wybranego szpitalu garnizonowego lub oddziałowego, a względnie wojskowego zakładu aptecznego.

Jeżeli ten zakład nie jest zarazem oddziałem przynależnym ochotnika, to należy go przenieść do tego zakładu z rozpoczęciem służby prezencyjnej (wyjątek §. 126 ust. 2.)

4. O pozwolenie do odbycia służby prezencyjnej w stanie zbrojnym kosztem państwa, prosić należy komendę przynależnego oddziału.

Przyjęcie ochotnika do służby prezencyjnej na koszta państwowe, może nastąpić tylko na podstawie odnośnego pozwolenia.

5. Medycy, weterynarze i farmaceuci mają z 1. Sierpnia tego roku w którym wstępują do służby prezencyjnej i tej wojskowej komendzie terytoryalnej, w której obrębie wybrany do tego oddział lub zakład się znajduje, a jeżeli tacy jednoroczni ochotnicy do obrony krajowej należą, komendzie względnie Ministerstwu obrony krajowej (§. 116:2) przedłożyć w przepisanej drodze służbowej paszport wojskowy (obrony krajowej) jak również udowodnić, że skończyli studya, które poprzedzać muszą wstąpienie do służby prezencyjnej (§. 133). Jednocześnie mają donieść, gdzie chcą pełnić służbę, a jeżeli pragną ją odbyć kosztem państwa (§. 131) równocześnie o to prosić.

O dopuszczeniu medyków, weterynarzy i farmaceutów do odbycia służby prezencyjnej w ogólności a w szczególności kosztem państwa, należy uwiadomić ten oddział lub zakład, w którym służba prezencyjna ma być spełnioną.

6. Gdy dopuszczenie do odbycia służby prezencyjnej kosztem państwa, odmówione zostanie, należy ochotnikowi zwrócić wszystkie dowody, w przeciwnym bowiem razie pozostaną oznaczone w §. 131:1 *a*), *b*) i *d*) dowody w przechowaniu tej komendy, która udzieliła pozwolenia.

§. 133.

Warunki do odbycia jednorocznej służby prezencyjnej w oddziale inżynieryi, w pułku pionierów albo kolejowym i telegrafów, w oddziale pociągów, wreszcie jako medycy, weterynarze i farmaceuci.

1. Jednoroczni ochotnicy, wstępujący do oddziału inżynieryi i pionierów albo do pułku kolejowego i telegrafów, o ile aspirują na posady oficera rezerwy przy tychże rodzajach broni, muszą przed rozpoczęciem służby prezencyjnej wykazać się przynajmniej temi wiadomościami, jakie przepisane są dla ogólnego oddziału (I. i II. rok) politechnicznego instytutu.

2. Ponieważ kształcenie się na oficera rezerwy przy oddziale pociągów możliwem jest tylko w garnizonach Wiednia, Pesztu i Pragi, przeto ochotnicy dążący do utrzymania posady oficera rezerwy w tym oddziale, mają do spełnienia służby prezencyjnej wybrać jeden z tych garnizonów.

3. Żądane w §. 23. ust. wojsk. uzdolnienie do pełnienia jednorocznej służby ochotniczei w szpitalu wojskowym przed otrzymaniem stopnia do która uważać się ma za wykazane, skoro dotyczący medyk uczęszczał przez 2 kursa na klinikę medyczną i chirurgiczną.

Medycy, którzy jako jednoroczni ochotnicy nie nabędą uzdolnienia do odbycia służby prezencyjnej jako medycy, są obowiązani do pełnienia jednorocznej służby prezencyjnej w stanie zbrojnym, i będą, o ile należą do stałej armii, a nie zostaną dopuszczeni do jednorocznej służby ochotniczej przy oddziale sanitarnym, przeniesieni z tegoż do innego oddziału według swej zdatności i własnego wyboru.

4. Weterynarze i farmaceuci mogą rozpocząć służbę prezencyjną dopiero po ukończeniu studyów weterynarskich lub aptekarskich.

Jeżeli tacy ochotnicy porzucą studya przed ich ukończeniem, a nie posiadają uzdolnienia do jednorocznej służby ochotniczej w stanie zbrojnym, należy ich zaraz uznać za pozbawionych korzyści jednorocznej służby ochotniczej i przenieść do stałej armii, zaś farmaceutów do oddziału sanitarnego.

§. 134. (dawniej §. 141.)

Jednoroczna służba prezencyjna w stanie zbrojnym.

1. Jednoroczna służba prezencyjna w stanie zbrojnym kosztem państwa odbywa się jako żołnierz najniższej klasy żołdu.

Jednoroczny ochotnik stanu zbrojnego może w ciągu roku prezencyjnego posunąć się w myśl przepisów o awansach tylko do szarży tytularnej.

Osobne przepisy ustanawiają warunki, pod którymi po ukończeniu służby prezencyjnej, nastąpić może złożenie egzaminu na oficera rezerwy, posunięcie się ochotnika do rzeczywistej szarży podoficera, względnie nominacya na porucznika rezerwy.

2. Służącemu na własny koszt ochotnikowi stanu zbrojnego (z wyjątkiem artyleryi polowej i oddziału pociągów) wolno jest potrzebne do swego uzbrojenia artykułu, — przy kawaleryi także rynsztunek dla konia — jeżeli nie chce ich zakupić, wypożyczyć ze skarbu wojskowego na czas trwania służby prezencyjnej, przy której rozpoczęciu winien zapłacić wynagrodzenie ustanowione w przepisie o należytościach c. k. armii (obrony krajowej). Broń otrzyma ochotnik ze strony oddziału wojskowego z zapasów augmentacyjnych.

3. Asenterowany do konnicy ochotnik, który spełnia służbę na koszt własny, ma przy rozpoczęciu służby prezencyjnej, albo przywieść ze sobą za własne pieniądze kupionego do służby zupełnie zdatnego wierzchowca i w ciągu służby w tym stanie go utrzymać i żywić, albo też może od tego

pułku konnicy, do którego wstąpił, za złożeniem naraz przy rozpoczęciu służby prezencyjnej ustanowionego w przepisie c. k. armii (obrony krajowej) wynagrodzenia ryczałtowego, otrzymać wierzchowca ze skarbu wojskowego do utrzymania łącznie z wyżywieniem, podkowaniem ewentualnemi kosztami kuracyi i umieszczeniem.

4. Potrzebny do wyżywienia własnego wierzchowca furaż może ochotnik od konnicy, gdy życzy sobie tego, pobierać w ciągu swej służby prezencyjnej od skarbu za pośrednictwem swego oddziału wojskowego, jeżeli złoży oznaczoną każdocześnie cenę reluicyjną.

5. Jeżeli własny wierzchowiec ochotnika skutkiem używania w służbie zniszczeje, otrzyma tenże do użytku służbowego bezpłatnie innego konia, nie ma jednak żadnego prawa do wynagrodzenia za swego konia, który padł lub stał się niezdatnym do służby.

6. Gdyby ochotnik od konnicy, któremu dano na czas służby konia pod warunkami w ustępie 3. wymienionymi, miał, być w ciągu służby prezencyjnej przeniesionym do innego rodzaju broni, albo gdyby tenże, lub ochotnik domagający się korzyści z ustępu 2. przed ukończeniem swej służby prezencyjnej, miał być wyłączony, albo umarł, natenczas należy jemu, a względnie jego prawonabywcy za nieodbyty jeszcze czas służby zwrócić obliczoną podług rat miesięcznych część złożonej kwoty ryczałtowej.

§. 135. (dawniej §. 142.)

Jednoroczna służba prezencyjna medyków, weterynarzy i farmaceutów.

1. Słuchacze medycyny używani będą w ciągu swej jednorocznej służby ochotniczej w szpitalach garnizonowych miejsca nauki jako wojskowo-lekarscy elewi, doktorowie zaś wszech umiejętności lekarskich, albo też tylko doktorowie medycyny, jako lekarze asystenci w szpitalach garnizonowych i większych szpitalach oddziałowych.

2. Jednoroczni ochotnicy, posiadający dyplom weterynarski, pełnić będą służbę ochotniczą jako weterynarscy praktykanci, ci zaś, którzy studya weterynarskie ukończyli ale dyplomu jeszcze nie mają, jako weterynarscy ochotnicy.

3. Farmaceuci pełnić będą służbę prezencyjną w aptece szpitalu garnizonowego, albo w większej aptece garnizonowej, a to jeśli już posiadają dyplom magistra-farmacyi, jako aptekarscy praktykanci, a jeśli nie mają jeszcze stopnia magistra, będą pod dozorem ustanowionych urzędników wojskowych używani jako aptekarscy pomocnicy do manipulacyi i do wydawania lekarstw i mają być obznajomieni ze wszystkimi obowiązkami podwładnego urzędnika.

4. Nominacya doktorów medycyny, dyplomowanych weterynarzy i dyplomowanych farmaceutów, którzy jednoroczną służbę ochotniczą w tych charakterach swoich pełnić zamierzają, na lekarzów, asystentów względnie weterynarskich lub aptecznych praktykantów, następuje przez państwowe Ministerstwo wojny (Ministerstwo obrony krajowej) przed rozpoczęciem ochotniczej służby prezencyjnej, po wniesieniu przepisanej w §. 132: 5. prośby. Do prośby tej należy prócz dyplomu załączyć wiarygodny wypis z karty księgi głównej proszącego.

Jeżeli osiągnie ochotnik dyplom dopiero po rozpoczęciu służby prezencyjnej, to może jeszcze w ciągu służby prezencyjnej być zamianowany na prośbę lekarzem asystentem, wględnie praktykantem weterynarskim lub aptekarskim.

§. 136. (dawniej §. 143.)

Jednoroczna służba ochotnicza w innych branżach administracyjnych.

1. Ażeby większą w czasie wojny potrzebę stałej armii w rachmistrzach wojskowych i urzędnikach budowniczo-rachunkowych i zaopatrzenia pokryć rezerwą, mogą być jednoroczni ochotnicy ze stanu zbrojnego dopuszczeni na swoją prośbę i za pozwoleniem państwowego Ministerstwa wojny, do pełnienia służby w rachunkowych kancelaryach oddziałów i zakładów wojskowych, w wojskowych magazynach zaopatrzenia, albo w Dyrekcyach inżynieryi; muszą jednak przy mniejszej zdatności do służby wojskowej, wskutek słabszej konstytucyi ciała, ze względu na swe ukończone studya albo na swe powołanie mieć uzdolnienie do użycia w jednej z wyż wymienionych specyalnych gałęzi służbowych.

Do służby zaś budowniczo-rachunkowej będą tylko tacy jednoroczni ochotnicy przypuszczeni, którzy służbę prezencyjną pełnią kosztem własnym.

2. Do tego kwalifikują się:

A. Dla służby rachunkowej przy oddziałach wojskowych:

a) ukończeni uczniowie handlowych akademii, wyższych gimnazyów, wyższych szkół realnych i technicznych zakładów naukowych;

b) ci, którzy się już w podobnem tej służbie rachunkowej zatrudnieniu znachodzą.

B. Dla służby zaopatrzenia:

a) ukończeni uczniowie agronomicznych zakładów naukowych i szkół rolniczych, akademii handlowych, technicznych zakładów naukowych, wyższych gimnazyów i wyższych szkół realnych;

b) tacy, którzy przy większych posiadłościach gruntowych wykształcili się w służbie ekonomicznej;

c) praktykanci, komisanci i ajenci handlowi przy kolejach żelaznych i żegludze parowej, tudzież prywatnych przedsiębiorstwach spedycyjnych i obrotowych;

d) komisanci w handlu płodami i produktami rolniczemi.

C. Dla służby budowniczo-rachunkowej:

Ukończeni uczniowie wyższych szkół realnych i technicznych zakładów naukowych.

3. Gdy odpowiednie celowi wykształcenie tych jednorocznych ochotników możebnem jest tylko w większych garnizonach, mogą też tacy ochotnicy wstępować do przepisanej praktyki tylko w takich garnizonach, które do tego przeznaczone będą przez państwowe Ministerstwo wojny.

4. Podania o przypuszczenie do jednego z wyż wymienionych rodzajów służby mają jednoroczni ochotnicy wnosić do państwowego Ministerstwa wojny, albo po rozpoczęciu służby prezencyjnej w drodze oddziału, przy którym ją pełnią, albo także pierwej w drodze oddziału, który zezwolił na przyjęcie.

5. Liczba do każdej z tych specyalnych rodzajów służby przypuścić się mających ochotników sięga tylko tak daleko, jak tego wymaga pokrycie zwiększonej wojną potrzeby.

6. W razie przypuszczenia do jednej z tych rodzajów służby, ma ochotnik kształcić się wpierw wojskowo przy swym oddziale przez 8 tygodni, zaś przeznaczonego do służby rachunkowej przy oddziałach wojskowych jednorocznego ochotnika, należy przydzielić nadto na dalsze ośm tygodni jednemu poddziałowi konsystujących we Wiedniu oddziałów wojska, ażeby się obznajmił należycie z ich ekonomiczno-administracyjną służbą.

Tacy ochotnicy będą na pozostały czas służby prezencyjnej przydzieleni kancelaryi rachunkowej przy jednym z zakładów lub oddziałów wojskowych, magazynów zaopatrzenia lub Dyrekcyi inżynieryi.

7. Podczas tej służby pozostaje ochotnik w etacie swego oddziału, gdzie wykazywanym jest jako przydzielony do tego oddziału, lub zakładu wojskowego, przy którym służbę pełni. Po odpowiedniem złożeniu egzaminu będzie zamianowany porucznikiem-rachmistrzem, asystentem zaopatrzenia lub budowniczo-rachunkowym dla rezerwy i przeniesionym do etatu odnośnej branży.

8. Gdyby tacy ochotnicy nie zdali egzaminu na rachmistrza wojskowego, urzędnika zaopatrzenia lub budowniczo-rachunkowego w rezerwie, albo gdyby ich nominacya z jakichkolwiek bądź innych przyczyn nie przyszła do skutku, będą oni przez czas swego obowiązku wojskowego i w miarę tegoż do służby w stanie zbrojnym obowiązani.

§. 137. (dawniej §. 144.)

5. Od chwili, jak oddział ochotnika zostanie postawiony na stopie wojennej, gaśnie prawo tego ochotnika do odkładania służby prezencyjnej, jakoteż do wyboru załogi i ma na zawołanie niezwłocznie się stawić.

Powołanie jednak jednorocznych ochotników, asenterowanych w drodze regularnego poboru, następuje w takim wypadku według przepisów obowiązujących ich towarzyszy dotyczącego roku asenterunkowego.

6. W tym wypadku otrzyma powołany ochotnik natychmiast skarbowe zaopatrzenie, ubranie i uzbrojenie.

Medycy, weterynarze i farmaceuci będą, jeżeli stopień ich wykształcenia choć po części czyni to możliwem, użyci stosownie do ich powołania, inaczej w stanie zbrojnym, zaś farmaceuci stałej armii, w oddziale sanitarnym.

W pierwszym roku czynnej służby zatrzymują ochotnicy pozwolone im odznaki, także przy ruchomych oddziałach wojska (obrony krajowej.)

Przeniesienie ochotników do stanu nieczynnego może nastąpić dopiero po zarządzonem zniżeniu etatu, z którą chwilą wchodzą na nowo w życie przyznane na czas pokoju korzyści.

Czas służby z tego powodu czynnie przepędzony, policzony będzie do jednorocznej służby prezencyjnej.

W wypadkach odmowy korzyści jednorocznych ochotników, mają postanowienia o postępowaniu z rekursami równe znaczenie (§. 125: 2).

Tacy popisowi, którym odmówiono korzyści jednorocznych ochotników, a którzy w roku swego asenterowania byli do stawiennictwa obowiązani i i porządkiem losu do rezerwy zastępczej przypadali, mają być potem do rezerwy zastępczej przeniesieni.

O jednorocznej służbie ochotniczej w marynarce wojennej, zawiera §. 139 osobne postanowienia.

§. 138.

Przeniesienie do rezerwy (nieczynnej obrony krajowej, względnie do stanu urlopowanych w obronie krajowej); dobrowolne przedłużanie służby prezencyjnej.

2. Jeżeli rocznik asenterowanych, odpowiadający czasowi służby ochotnika, nie został jeszcze przeniesiony do rezerwy, to ma być tenże ochotnik uwidoczniony tak długo w pierwszym roku rezerwy, dopokąd dotyczący rocznik asenterowanych, nie będzie stanowić drugiego rocznika rezerwy.

3. Ochotnik może po ukończeniu roku służby prezencyjnej dalej służyć czynnie, w którym to wypadku nawet ten ochotnik, który odbył służbę

prezencyjną na koszt własny, otrzyma od skarbu zaopatrzenie, umundurowanie i uzbrojenie.

O przypuszczeniu do tego rodzaju służby, i dalszem postępowaniu z tego rodzaju popisowymi, stanowią postanowienia §. 147.

§. 142

Przyznanie „wojskowym“ ułatwień w spełnieniu obowiązku służbowego.

1. Roszczenia mogą być zgłaszane:

a) w wypadkach w §. 87: 3 oznaczonych i w taki sam sposób traktować się mających przez asenterowanych porządkiem losu i przez tych jednorocznych ochotników, którzy jako tacy wstąpili w wieku popisowym.

Inni ochotnicy i z urzędu odstawieni mogą na podstawie tego przepisu dostąpić jedynie dobrodziejstwa z §. 87: 3 *c*).

b) Co do dobrodziejstwa z §. 42: 1 *A. a*) (3. ustęp §. 25. ustawy z 2. Października 1882), przez warunkowo przyjętych jednorocznych ochotników, którzy przed terminem ostatecznego przyznania korzyści jednorocznych ochotników, albo w roku, kiedy to nastąpi, wstępują do studyów teologicznych lub do nowicyatu.

c) Względem dobrodziejstwa oznaczonego w przedostatnim ustępie wyż cytowanego §. ustawy.

Orzeczenie w wypadkach *b*) i *c*) następuje również według §. 87: 3.

2. Nominacya służących w armii, (marynarce wojennej) rezerwie zastępczej i obronie krajowej wyświęconych księży, względnie duszpasterzy lub tychże pomocników na pasterzy wojskowych (obrony krajowej) następuje, po zgłoszeniu i wykazaniu tego stosunku u właściwego oddziału, przez państwowe Ministerstwo wojny (Ministerstwo obrony krajowej).

Dowód stanowi:

a) Dla kandydatów stanu duchownego kościoła katolickiego, potwierdzenie przełożeństwa dyecezyi lub klasztoru, iż dotyczący otrzymał święcenie na księdza.

b) Dla kandydatów stanu duchownego kościoła grecko-katolickiego i grecko-oryentalnego potwierdzenie ich przełożeństwa dyecezyi, iż otrzymali pewną posadę duszpasterza (pomocnika tegoż) albo jedno z wyższych święceń kościelnych.

c) Dla kandydatów stanu duchownego konfesyi augsburskiej i helweckiej, tudzież wyznania unitarskiego, potwierdzenie ich superintendenta, iż otrzymali pewną posadę duszpasterza (pomocnika tegoż).

d) Dla kandydatów rabinatu, potwierdzony przez władzę powiatową dekret nominacyi na rabina.

3. Zołnierzom, do których jedno z postanowień §. 105: 1, 3 i 6 ma zastósowanie, nie należy przyznawać dobrodziejstwa z §. 42: 1 *B*. *c*) jak długo obowiązani są do służby prezencyjnej.

4. Odroczenie odbycia służby prezencyjnej, może być w czasie pokoju dozwolonem w celach naukowych lub w wypadkach na szczególne uwzględnienie zasługujących, a to przez państwowe Ministerstwo wojny (Ministerstwo obrony krajowej) o ile tego stosunki etatu i służby dopuszczają.

§. 143.

Kontrola wojskowych doznających ułatwienia w spełnieniu obowiązku służbowego.

1. Kontrola obejmuje:

a) w stałej armii (marynarce wojennej):

wojskowych doznających ułatwienia na zasadzie §§. 43 do 46, 48 i 142: 1 *c*).

b) w rezerwie zastępczej:

przydzielonych do rezerwy zastępczej posiadaczów gospodarstw wiejskich, którzy porządkiem losu przypadają na kontyngens rekrutów (§ 47) tudzież rezerwistów zastępczych oznaczonych w §. 90: 7 *a*).

c) w obronie krajowej:

wojskowych z kategoryi oznaczonych w §. 42: 1 *A*. i *B*. i §. 142: 1 *c*).

2. Uwzględnieni w myśl §. 44 i 46 winni w roku, w którym studyów nie kończą, wykazać się do 1. Października przed komendą okręgu uzupełniającego (batalionu obrony kraj.), że nauk nie porzucili, w roku zaś w którym studya przy regularnym postępie ukończyć muszą, przedłożyć dowody ku ostatecznemu przyznaniu im żądanego dobrodziejstwa w myśl §. 43 i 45 do 31 Grudnia.

Termin do ostatecznego przyznania dobrodziejstwa z §. 45 dla wychowańców w seminaryach nauczycielskich dla szkół ludowych, którzy przechodzą bezpośrednio do seminaryum nauczycielskiego dla szkół wydziałowych, rozciąga się aż do 31. Grudnia tego roku, w którym ukończą nauki w tym zakładzie.

Przerwa w regularnym postępie nauk może przy uwzględnionych według §. 44. nastąpić przez rozpoczęcie nowicyatu; zresztą można opóźnienie w postępie, lub ukończeniu studyów tak względem tych, jak w §. 45. oznaczonych, dopiero wtedy uwzględnić, jeżeli dotyczący nie ponosi w tem winy. Decyzya w tej mierze zastrzeżona jest instancyi Ministeryalnej.

3. Trwanie stosunku, na którym zasadzają się korzyści z §§. 43, 45, 47, 90: 7 *a*) i 142: 1 *c*), ma być w każdym po przyznaniu uprawnienia następującym roku obowiązku służbowego w armii, (rezerwie zastępczej)— zaś co do obrony krajowej, jak długo ów stosunek pociąga za sobą ulżenie obowiązku służbowego — wykazywanym przynależnej komendzie okręgu uzu-

pełnienia (batalionu obrony krajowej) w czasie regularnego poboru i w sposób dla udokumentowania uprawnienia przepisany.

Co do uwzględnionych w myśl §. 25 ustawy z 2. Października 1882, odpada wszelki dowód kontroli, jak tylko otrzymają nominacyę na kapłanów wojskowych.

4. Przyznane dobrodziejstwo gaśnie:

a) Jeżeli studya w gimnazyum lub seminaryum nauczycielskiem zaniechano, albo tychże ukończenie z własnej winy opóźniono.

b) Jeżeli przejście do studyów teologicznych (nowicyatu), albo do stosunku kandydata nauczycielskiego lub nauczyciela (§. 45: 1) nie nastąpi do 31. Grudnia roku ukończenia studyów w gimnazyum, lub seminaryum nauczycielskiem;

c) Jeżeli porzucono powołanie duchowne przed otrzymaniem wyższych święceń, tudzież jeżeli kandydaci na urząd parafialny nie mogą wykazać się świadectwem swej władzy kościelnej, iż stosownie do regulatywu swego dystryktu kościelnego należą do związku duchownej korporacyi, jako kandydaci kapłańscy, albo jeżeli takowi w przeciągu 4 lat po ukończeniu studyów teologicznych nie wykażą się nominacyą w duszpasterstwie.

d) Jeżeli kandydaci stanu nauczycielskiego i nauczyciele szkół ludowych porzucą powołanie nauczycielskie podczas swego obowiązku wojskowego, albo jeżeli pierwsi w przeciągu 2 lat po ukończeniu studyów nauczycielskich, nie mogą wykazać się nominacyą na stale systemizowaną posadę nauczycielską.

e) Jeżeli po za porządkiem losu przydzieleni do rezerwy zastępczej właściciele odziedziczonych gospodarstw wiejskich, lub jako tacy w obronie krajowej uwzględnieni, nie znachodzą się więcej w stosunku uzasadniającym to uprawnienie, nakoniec;

f) Jeżeli dowodu o dalszem istnieniu uprawnienia, pomimo powtórnego wezwania okręgowej komendy uzupełniającej, względnie komendy batalionu obrony krajowej, które się w tej mierze do władzy politycznej udają, nie przedłożono w 14 dniach, od dnia doręczenia przynaglenia—nie licząc tegoż—ani też nie usprawiedliwiono dostatecznie tego zaniechania.

5. Przyznanie korzyści wedle punktu 2., jakoteż odsądzenie od korzyści według punktu 4. następuje ze strony wojskowej w porozumieniu z władzą polityczną według §. 87: 3.

W wypadku mylnego przyznania korzyści, powołaną jest do zniesienia takowych wyższa instancya i należy postąpić wedle punktu 6. Nawet wtedy, gdy dotyczący nie zawinił mylnego przyznania, ma odbyć służbę wojskową — a to także w wypadku do 6. *b*) — tylko według swego rocznika

asenterunkowego, gdyby zaś ciężyła na nim wina, uzupełnić w wypadku do 6 *a*) i *b*) zaniedbaną służbę prezencyjną.

6. Skoro odsądzenie korzyści stanie się prawomocnem, należy:

a) oznaczonych do 4 *c*) rezerwistów zastępczych przenieść do stałej armii (marynarki wojennej) i — jak również takich żołnierzy obrony krajowej — co do odbycia służby wojskowej traktować według ich rocznika asenterunkowego;

b) wszystkich do służby w armii obowiązanych, którzy służby prezencyjnej nie odbyli, pociągnąć w granicach obowiązku służbowego w armii (marynarce wojennej) do prawnej służby prezencyjnej, do której jednak czas przedtem może w czynnej służbie spędzony ma być wliczony. Obowiązani zaś do służby (obrony krajowej) pełnić będą obowiązek wojskowy według swego rocznika asenterunkowego.

c) Oznaczonych w §. 90: 7. rezerwistów zastępczych, pociągnąć do wojskowego wykształcenia.

Tym pod *b*) oznaczonym wojskowym, którym jeszcze nie przyznano korzyści jednorocznych ochotników, którzy jednak mają do tego uprawnienie, ma być takowe, gdy w 14 dniach od dnia prawomocności rezolucyi, pozbawiającej ich tego uprawnienia, wniosą o to prośbę do okręgowej komendy uzupełniającej, względnie obrony krajowej, — przyznanem przez oddział etatowy, jeśli dotyczący w czasie swego asenterunku, do żądania korzyści jednorocznych ochotników, albo do warunkowego przyjęcia jako jednoroczny ochotnik był uprawnionym i w ostatnim razie spełnia warunki względem ostatecznego przyznania korzyści jednorocznych ochotników.

7. Uwzględnieni wedle §. 48 mają dalsze istnienie uprawnienia wykazać przynależnej komendzie okręgu uzupełniającego do 1. Października, inaczej bowiem będzie to uprawnienie poczytane za zgasłe.

8. Jakie środki kontroli mają nastąpić w wypadkach §§. 45: 3 i 142: 4 zarządzi się od wypadku do wypadku.

9. Odnośne dowody zasięgane bywają za pośrednictwem dotyczących władz politycznych.

§. 145.

Wyłączenie z tytułu bezprawnego asenterowania.

3. Popisowi, którzy z powodu zbrodni lub przestępstwa popadli w stan oskarżenia, lub przeciwko którym rozpoczęto śledztwo wstępne, nie powinni być odstawieni przed ukończeniem postępowania karnego, ewentualnie przed upływem czasu kary (§. 54: 2 *c*) i *f*).

Gdyby zaś mimo to ich asenterowano, lub gdyby popełnioną zbrodnię lub przestępstwo dopiero po asenterunku odkryto, natedy, pod względem

uzupełnienia, zaniedbanej służby prezencyjnej i ćwiczeń broni, należy postąpić wedle §. 163: 3.

4. Władza, która bezprawne asenterowanie odkryła, lub której o niem doniesiono, wdraża dochodzenia, zbiera dowody i przedkłada wynik władzy powołanej do rozpraw o wyłączenie (§. 157.)

5. W przypadkach wyłączenia bezprawnie asenterowanego ze stałej armii, marynarki wojennej, rezerwy zastępczej, lub milicyi krajowej, zapłaci ten, któryby takiej bezprawności stał się winnym, budżetowi armii (marynarki) względnie dotacyi Ministerstwa obrony krajowej, odszkodowanie w kwocie ryczałtowej 20 zł. w. a.

6. Kto przez bezprawny pobór bez własnej winy szkodę poniesie, może domagać się od winowajcy odszkodowania.

§. 156.

Wyłączenie (urlopowanie) ze względów familijnych.

1. Do wyłączenia uprawnionym jest żołnierz, który:

a) już w czasie swego asenterunku porządkiem losu posiadał uprawnienie do czasowego uwolnienia, takowego jednak w czas nie zgłosił, albo:

b) po swem asenterowaniu porządkiem losu, z urzędu, lub jako ochotnik, stał się jedyną podporą potrzebujących pomocy rodziców, dziadów, lub rodzeństwa.

Rozprawa o wyłączeniu odbędzie się na podanie opatrzone w dowody w §. 41. oznaczone i wniesione do politycznej władzy powiatowej przez potrzebujących pomocy krewnych, albo tychże pełnomocników.

4. Reklamantowi wolno, jeżeli dwóch, lub więcej krewnych jego, którzy byliby do jego utrzymania powołani, należą do stałej armii (marynarki wojennej) żądać wyłączenia jednego z nich według własnego wyboru.

5. Świadectwo potrzebne według §. 41: 2 ma być wystawionem przez takich 2 członków gminy, których synowie służąc w armii, marynarce wojennej, rezerwie zastępczej lub obronie krajowej, i nie żądają ani wyłączenia, ani innego ułatwienia w spełnieniu obowiązku wojskowego.

Potwierdzenie naczelnika gminy musi zawierać podanie, do których oddziałów lub zakładów ostatni należą.

7. Wojskowi z tego tytułu wyłączeni, jeżeli są w 3 klasie wieku lub takową już przekroczyli, zostaną o ile należą do armii, marynarki wojennej lub rezerwy zastępczej, przekazani na czas służby, jaką jeszcze pełnić mieli, do ewidencyi rezerwy zastępczej, o ileby zaś jeszcze obowiązani byli do służby w obronie krajowej, również jak wcieleni bezpośrednio do obrony krajowej, na cały czas służby — do ewidencyi obrony krajowej.

8. Zwrot kwoty ryczałtowej 20 zł. w. a. uiszczonym być ma przez strony tylko w wypadku 1. *a*) na rzecz budżetu armii (marynarki) względnie dotacyi Ministerstwa obrony krajowej.

W wypadkach, w których przyjęty napowrót na etat popisowy (§. 160: 7 *b*) na podstawie takich stosunków, które już w czasie odsądzenia istniały, ponownie zostaje wyłączonym, należy zwrot ryczałtowej kwoty ściągnąć od winowajcy odsądzenia.

9. Ze względów familijnych można oficerów (urzędników) przenieść przedwcześnie do rezerwy (w obronie krajowej do nieczynnego stosunku) innych zaś popisowych, skoro otrzymają pierwsze wojskowe wykształcenie, na czas pokoju urlopować przedwcześnie, to jest przed koleją według lat służby, a to w obu wypadkach, jeżeli są do służby prezencyjnej obowiązani, i

a) zamiast wyłączenia, tego dobrodziejstwa żądają, albo

b) zachodzą szczególnego uwzględnienia godne jednakże wyłączenia nie uzasadniające stosunki familijne n. p. „jeżeli wyłączeniu w wypadku 1 *a*) pobór z urzędu na przeszkodzie stoi“, „utrzymanie osierociałego nieślubnego rodzeństwa“, „utrzymanie od swego małżonka sądownie rozwiedzionej lub rozłączonej matki“, „jeżeli wyłączenie z tej przyczyny nie jest dopuszczalnem, ponieważ zgon znikłego męskiego członka familii, którego na uwagę wziąść należy, nie może być udowodnionym“ i t. p.

Zastosowanie tego postanowienia na rzecz żony lub dzieci, dotyczącego wojskowego jest wykluczonem (§. 40: 16).

Jeżeli uprawnienie do wyłączenia dla tego nie istnieje, ponieważ niezdatność do zarobkowania męskiego członka familii jest przemijającą (§. 56: 2) tu można dozwolić urlopowanie na pewien czas, odpowiednio do zachodzących stosunków.

§. 157.

Kompetencya do orzeczenia w wypadkach wyłączenia, lub przedwczesnego urlopowania ze względów familijnych.

1. Wyłączenie, względnie przedwczesne urlopowanie zarządza we wszystkich wypadkach (§. 156) przynależna komenda wojskowo-terytoryalna (obrony krajowej) w porozumieniu z polityczną władzą krajową. Przeciw decyzyom odmownym, wolno odwołać się do instancyi Ministeryalnej w przeciągu 14 dni.

5. Komenda wojskowo-terytoryalna (obrony krajowej), która zarządziła wyłączenie, w ostatniej instancyi Ministerstwo wojny, względnie Ministerstwo obrony krajowej, może w wypadkach na szczególne uwzględnienie zasługujących*), zwalniać od zwrotu kwoty ryczałtowej 20 zł.

---

*) Odnośne podania podlegają obowiązkowi stemplowemu.

§. 158.

Wyłączenie w celu wychodźctwa.

1. Podania o wyłączenie ze związku wojskowego (obrony kraj.) w celu wychodźctwa mają dotyczący wojskowi, albo ich rodzice, opiekunowie, lub inni pełnomocnicy wnosić do przynależnej władzy powiatowej.

4. Jeżeli pierwsza instancya zgadza się na odrzucenie podania, wyda dotyczącemu odpowiednią rezolucyę, zaś we wszystkich innych wypadkach albo gdy przeciw odmownej rezolucyi w przeciągu 14 dni od dnia doręczenia, nie licząc tegoż, rekurs wniesiony zostanie, przedłoży akt rozprawy politycznej władzy krajowej.

5. Wyłączenie w celu wychodźctwa może tylko wtedy mieć miejsce, jeżeli także żyjący rodzice (pozostałe przy życiu jedno z rodziców) obowiązanego do służby w linii, emigrują ze względu na uzyskanie potrzebnego utrzymania, a nadto bez pomocy swego syna łatwo obejść się nie mogą, albo jeżeli samoistne wychodźtwo całkiem osierociałego, a to bez różnicy, czy tenże pełni służbę w linii, rezerwie, rezerwie zastępczej, albo obronie krajowej, wskazanem jest w celu uzyskania potrzebnego utrzymania, dla siebie, lub swej familii.

§. 160.

O popisowych przekazanych do ewidencyi rezerwy zastępczej, względnie obrony krajowej.

1. Czasowo uwolnieni w ostatniej (3. a względnie 4.) klasie wieku popisowego, należą aż po numer losu zamykającego kontyngens rezerwy zastępczej, do ewidencyi tejże, o ile zaś przypadają porządkiem losu do obrony krajowej, należą do ewidencyi ostatniej.

Jeżeli w którym politycznym okręgu administracyjnym, względnie poborowym, powołana do poboru 4. klasa wieku nie została zupełnie wyczerpaną, przechodzą także ci po końcowym numerze 4. klasy wieku, w roku poprzednim w 3 klasie wieku czasowo uwolnieni, do ewidencyi rezerwy zastępczej lub obrony krajowej, stosownie do porządku losu 3 klasy wieku w roku zeszłym.

2. Przyjęcie do ewidencyi następuje:

a) względem w 3. klasie wieku czasowo uwolnionych, jeżeli w następnym roku 4 klasa wieku nie ma się stawić do poboru, z 1szym marca dopiero co oznaczonego roku.

b) względem w 4. klasie wieku, aż do końcowego numeru czasowo uwolnionych, jakoteż względem odpadających po nad końcowy

numer tej klasy wieku, zaś w roku poprzednim w 3. klasie wieku czasowo uwolnionych, z 20tym sierpnia roku poborowego, z zastrzeżeniem zmian, jakieby się po obliczeniu kontyngensów wskutek przełożenia końcowego numeru okazały.

5. Każdy w ewidencyi rezerwy zastępczej (obrony krajowej) zostający popisowy ma co roku z wyjątkiem tego, w którym nastąpiło jego czasowe uwolnienie lub wyłączenie, na wezwanie komendy okręgu uzupełnienia armii (marynarki wojennej) względnie batalionu obrony krajowej, poczynione za pośrednictwem władzy powiatowej, udowodnić do 20. Listopada swe uprawnienie do czasowego uwolnienia (wyłączenia).

Ten dowód może się zasadzać na dawniejszych, albo też na nowo powstałych stosunkach.

Pierwszy listopad stanowi dzień normalny dla osądzenia uprawnienia (§. 56: 9).

6. Zebrane przez naczelników gmin dowody na czasowe uwolnienie lub wyłączenie, prześle władza powiatowa wraz z własnem orzeczeniem właściwej komendzie.

O brakujące dowody upomni się zaraz władza powiatowa.

Gdy reklamowany nie może być odszukany, należy upomnienie doręczyć jego do reklamacyi uprawnionym krewnym.

7. Jeżeliby badanie dowodów wykazało, że uprawnienie do czasowego uwolnienia (wyłączenia) więcej nie istnieje, albo gdyby te dowody, pomimo przypomnienia—bez dostatecznego usprawiedliwienia—nie były przedłożone w ciągu dni 14, nieliczące dnia doręczenia, natedy gaśnie tytuł uwolnienia (wyłączenia).

8. Przeciw odsądzeniu uprawnienia według punktu 7 dopuszczalny jest rekurs w myśl §. 57., i jak długo odsądzenie nie stanie się prawomocnem, należy wszelkie dalsze postępowanie zaniechać.

Gdy zaś przeciw przyznaniu uprawnienia podniesiono zarzuty ze strony komendy okręgu uzupełnienia (batalionu obrony krajowej), należy zasięgnąć decyzyi w myśl postanowień §. 56.

9. Jeżeli się okaże, że przyznanie uprawnienia lub wyłączenia polegało na błędzie, natedy bez względu na upłyniony odtąd przeciąg czasu orzeknie polityczna władza krajowa odsądzenie uprawnienia, chyba że dotyczący w śród tego czasu nabył istotnie to uprawnienie.

Jeżeli błędnego przyznania uprawnienia (wyłączenia) stała się winną strona, należy dotyczącego pociągnąć dodatkowo porządkiem losu do tego poboru, a względnie do czasu służbowego nie wliczać czasu między wyłączeniem a ponownem wcieleniem.

§. 161.

Ewidencya wojskowych uwolnionych wcześniej od służby prezencyjnej ze względów familijnych.

Wojskowi którzy wedle §. 156: 9. wczesniej ze służby prezencyjnej występują, mają przez cały czas obowiązkowej służby prezencyjnej dalsze istnienie stosunków uzasadniających ich zwolnienie wykazywać co roku komendzie obrony krajowej, (batalionu obrony krajowej) a to w czasie poboru w przynależnym powiecie.

Dowody te mają być zasiągnięte za pośrednictwem władzy powiatowej.

Co do utraty tego dobrodziejstwa i co do kompetencyi odsądzenia takowego, mają zastósowanie postanowienia §. 160.

§. 162.

Zawieranie małżeństw przez wojskowych.

1. Wojskowi w czynnej służbie zostający, jakoteż trwale urlopowani, którzy trzeciej klasy wieku nie przekroczyli, mogą zawierać małżeństwa tylko za pozwoleniem oddziału, na którego etacie stoją.

2. W nieczynnym stosunku zostający rezerwiści i rezerwisci zastępczy, dalej nieczynni żołnierze c. k. milicyi krajowej, nie potrzebują pozwolenia do zawierania związków małżeńskich.

§. 163.

Postępowanie z sądownie karanymi wojskowymi.

3. Jeżeli wojskowy wskutek skazania w czasie służby przez cywilny lub wojskowy sąd karny zaniedbał więcej jak 6. miesięcy służby prezencyjnej, winien zaniedbaną służbę prezencyjną uzupełnić w przeciągu swego ogólnego obowiązku służbowego.

Jeżeli rezerwista, rezerwista zastępczy lub żołnierz obrony krajowej z takiego samego powodu zaniedbał jedno lub więcej ćwiczeń w broni, względnie prawne wojskowe wykształcenie, winien takowe uzupełnić w przeciągu obowiązku służbowego w armii, względnie rezerwie zastępczej lub obronie krajowej.

Czas kary ma być wliczonym w ogólny czas służby.

Wzór II.

do §. 13. instrukcyi

Powiat: .... Gmina miejscowa: ....

Poświadczenie

N. N. urodzony w roku .... przynależny do gminy ....
zgłosił się dnia dzisiejszego do spisu.

.... dnia .... 18 ....

(*Podpis*)

Format papieru A. ($^1/_8$ arkusza.)

Wzór IV.

do §. 15. instrukcyi

Powiat: ....

Gmina miejscowa:

Lista

przypadających do regularnego poboru w 18...... obcych popisowych:

Liczba bieżąca	Numer domu	Nazwisko familijne i imię chrzestne lub w ogóle imię obcego, tudzież inne przydomki	Gmina rodzin. pow (komitat), kraj miesiąc i dzień urodz.	Religia	Stan (wolny lub żonaty bezdzietny lub z dziećmi)	Imię chrzestne lub w ogóle imię *a*) ojca *b*) matki	Kunszt, przemysł lub inne powołanie ojca	Obcy umie				Kunszt, przemysł lub inne powołanie obcego	Gmina przynależności	Karta podróży lub legitymacyjna — data i liczba, miejsce dokąd i na jak długo opiewa	Czy i przez kogo nastąpiło zgłoszenie się ustn. lub pisem.	Uwagi	
								czytać	pisać	grać na jakim instrum.	gimnastykę					naczelnika gminy	władzy powiatowej
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
			I. klasa wieku (urodzony w r. 18...... i t. d.)														

N: dnia .... roku ....

Podpis naczelnika gminy.

Format papieru A.

Obwód administracyjny, Jurysdykcya, Komitat, miasto .... Wzór V.

Powiat .... do §. 15. instrukcyi

Gmina miejscowa..............................

Lista

„całkiem nieznanych"

Liczba bieżąca	Imię i nazwisko tudzież inny przydomek (całkiem nieznanego)	Rok i dzień urodzenia religia (całkiem nieznanego)	Prawnego lub nieprawnego pochodzenia	Imię chrzestne i imię w ogóle (rodziców ewentualnie tylko matki w czasie urodz. całkiem niezn.)	Zatrudnienie (rodziców ewentualnie tylko matki w czasie urodz. całkiem niezn.)	Miejsce zamieszkania i numer domu (rodziców ewentualnie tylko matki w czasie urodz. całkiem niezn.)	Imię (rodziców chrzestnych)	Zatrudnienie (rodziców chrzestnych)	Imię akuszerki	Uwagi: naczelnika gminy	Uwagi: urzędnika władzy powiatowej

N. dnia .... roku .... Podpis naczelnika gminy.

Format papieru A.